

Kapittel 2: RETT OG URETT

2.1. OM LØFTER

Å bli skilt er ikke noe særsyn lenger, og i den vestlige verden vil omtrent 50 % av ekteskapene havarere. Det er med andre ord omtrent like stor sjans for at et ekteskapsløfte blir holdt som det er for at det blir brutt. Ved siden av moral er motivasjonen for å holde et løfte som regel en avveining mellom ulemper og fordeler ved å bryte det samme løftet. Hvis en avtalepart stadig vekk opplever at fordelene ved å bryte et løfte er større enn å holde det, vil løftet bli brutt i det øyeblikket den moralske tålegrensen er nådd. Skal familier holde sammen også forbi denne grensen, må det noe mer til. Altså avlegger en ed om at løftet også skal holdes i onde dager, og ikke bare i gode. I tilfellet ekteskapsløfter er det i Norge kvinner som står for 74 % av løftebruddene, for menn er tallet 19 %. Dersom resonnementet foran er riktig, følger det at kvinner gis en gevinst ved å bryte ekteskapsløftet som ikke i samme grad er tilgjengelig for menn, dersom moralen er likt fordelt mellom kjønnene. Mye tyder på at denne gevinsten kan være økonomisk.

Psykologiprofessor Hanne Haavind har en annen forklaring: ”*Det økende antallet skilsmisser viser at kvinnene er blitt lykkeligere*” (Dagbladet, 27. juli 1994), og selv oppgir 31 % av disse kvinnene at årsaken til at de skiller seg er ”*mannens personlighet og irriterende uvaner*” (NTB, 26. februar 2007). Det amerikanske kvinnemagasinet ’Glamour’ gjengir en annen undersøkelse som viser at gjennomsnittskvinnen er i dårlig humør 3 ½ time i døgnet.

Når løfter mister sin kraft, har vi ikke lenger bruk for dem. I tilfellet ekteskapsløfter ville det kanskje være mer hensiktsmessig å erstatte dem med intensjonsavtaler eller inngå ekteskap på åremål, for eksempel for 5 eller 10 år av gangen, og så la det hele være regulert av avtaleloven. Vi har jo denne loven nettopp for å garantere at løfter *blir* holdt, dersom avtalen ellers ikke anses for å være urimelig. Anses avtalen for urimelig, bør løftet følgelig heller aldri inngås. Inngås avtalen til tross for dette, bør en i avtalen si fra at det ikke dreier seg om noen avtale likevel, men et slags ritual som i form bare gir inntrykk av å være en avtale. Dette bør vi gjøre for å beskytte egentlige avtaler, som vi ønsker skal være bindende.

De alvorligste løftene jeg noen gang har gitt, er antakelig dem jeg ga som ektemann og som soldat. Som soldat lovet jeg å forsvare land, Konge og regjering, om nødvendig med mitt eget liv. Jeg har ingen problemer med dette, ei heller juristene, for beskjeden er grei; verden har organisert seg i land, fordi dette er det største mål av fellesskap de fleste av oss kan føle og derfor gir det beste fundamentet for utvikling av felles verdier – med andre ord det vi kjenner som sivilisasjon. Disse verdiene kan være så viktige å forsvare at noen, med livet som innsats, må være villige til å stille seg i veien dersom de angripes.

Grunnsteinen i enhver sivilisasjon er familien, og de fleste menn jeg vet om er villige til å risikere livet sitt også for denne. Likevel holdes ikke denne sammen av soldateden, men av ekteskapsløftet, og her er halvparten av avtalepartnerne kvinner. I klassisk feminisme, og dermed store deler av det vestlige samfunn, er kjernefamilien utropt til hovedfienden, fordi selve idéen anses for å være kvinneundertrykkende. Jeg sakser fra programmet til kvinnegruppa Ottar: ”*Ottar tar utgangspunkt i kvinners hverdag for å gjøre opprør mot kjernefamilien som maktinstitusjon.*”

Andre mener at hovedtrusselen mot moderne kvinner ikke er kjernefamilien, men menns eksistens som sådan. Berit Ås, SV-politiker og tidligere professor i sosialpsykologi, formulerer det slik: ”*Det er tre virkelig farlige ting i verden: tobakk, trafikk og mannfolk.*” (Hamar Arbeiderblad 12. juni 2008). Med dette som fundament, er det uunngåelig at også farsrollen angripes. Guro Sibeko (nestleder i Landsforeningen for Lesbisk og Homofil Frigjøring) forsvare regjeringens forslag til ny barne- og ekteskapslov, med assistert befruktning for lesbiske par, på denne måten: ”*Barnet mitt har ingen far, for en sædcelle er aldri en far. En sædcelle kan ikke synge nattasanger. Det kan kona mi. Hun er mor. En sædcelle kan ikke trøste når han gråter og har slått seg. Det kan kona mi. Hun er mor.*” Det er antakelig et uttrykk for det samme når forfatterinnen Maureen Dowd stiller dette spørsmålet i tittelen på sin siste bok: ”*Are men necessary?*” eller når ledende svenske feminister slår fast at ”*männ er djur*”. I sin ytterste konsekvens utgjør dermed feministisk filosofi selve motsatsen til en typisk maskulin verdinorm, slik jeg selv kan gjenkjenne den.

Hos alle sosiale pattedyr er det hannens oppgave å forsvare familien, og det er derfor rimelig å anta at forsvarsinstinktet, ja selve soldatrollen, kan være en del av mannens identitetsfølelse og grunnbevissthet. Jaktinstinktet ser også ut til å ligge latent hos de fleste menn. En god venn av meg, som for øvrig er prest, så engang en stor makrellstim nær land. Han rev av seg snippen og stupte like gjerne uti med hendene først. En slik grunnleggende maskulin identitetsfølelse blir i dag gjerne sett på som politisk ukorrekt, gammeldags og blir ikke sjelden latterliggjort eller parodiert. Mange menn må derfor gjenoppdage disse sidene ved seg selv i godt voksen alder, mens andre sannsynligvis aldri rekker å gjøre det.

Kvinnegrupper har utøvd en betydelig politisk makt siden begynnelsen på 70-tallet og har i hovedsak brukt denne til å forandre barne- og familiepolitikken, blant annet gjennom lovgivning. Andre områder som næringslivs-, forsvars- eller utenrikspolitikk vies liten interesse, annet enn for økte kvinneandeler på de samme områdene. En kan derfor med stor grad av sikkerhet fastslå at hovedmålet for kvinnepolitikken har vært familien. Hvor stor del av ansvaret for samfunnsutviklingen i Norge disse kvinnegruppene har hatt, er vanskelig å måle direkte, men de fremhever gjerne selv at antall årlig inngåtte ekteskap i dag er 2/3 av hva det var i 1970, at 40 % av barna nå blir født utenfor ekteskap og at antall skilsmisser er tredoblet på samme tid (Kari Moxnes). Sir Winston Churchills påstand om at kvinner i politikken vil bety sivilisasjonens undergang, tror jeg ikke på, men at familien som institusjon i hovedsak trues av en del kvinnemiljøer, kan det ikke herske særlig tvil om. Når jeg sier i hovedsak, så er det for å minne om de mange kvinner som fremdeles hegner om familiene sine, også i onde dager, og om de mange menn som ikke gjør det som forventes av dem.

I politikken derimot ser forholdet til løfter ut til å være uavhengig av kjønn, men så er jo politikere ikke akkurat kjent for å være verken sannferdige eller særlig troverdige, uansett hvilket kjønn de tilhører. Men her er motivasjon og belønning en annen. Politikk sies dessuten bare å være veien og ikke målet i seg selv, så kanskje tanken er at hensikten helliger midlet? Uttrykket ’bare valgløfter’ har allerede rukket å bli en del av dagligtalen, og en behøver ikke å ha levd særlig lenge for å forstå betydningen: Løfter som politikere gir under en valgkamp er ikke løfter i vanlig forstand, fordi det hefter betingelser til dem – slik som parlamentarisk flertall og en bunnløs statskasse. Når ingen av delene er særlig sannsynlige, burde en kanskje være forsiktig med å love noe, men som munnhullet antyder, er dette ikke tilfelle. Under en valgkamp på 80-tallet trykket Arbeiderpartiet opp en ’Velgergaranti’ på glanset papir med gullbord. Tanken bak må ha vært omtrent som følger: Fordi alminnelige valgløfter nå ikke lenger ble trodd, var det nødvendig å utstede en spesiell garanti for å presisere at løftene denne gangen faktisk skulle holdes. Bare å gjøre dette var jo litt av en innrømmelse, men ingen lot til

å få med seg ironien. Om det var på grunn av velgergarantien at partiet senere kunne danne regjering, vet jeg ikke, men ironien ble fullkommen da de fleste av disse løftene også ble brutt. Reaksjonene var likevel milde og kom stort sett fra opposisjonspartiene, men den jevne kvinne og mann lot enten til ikke å være seg bevisst hva som hadde skjedd eller å ha godtatt at løgn hørte til den politiske dagsorden, selv med skriftlige garantier om det motsatte. Det har i lengre tid eksistert et lovforslag som går ut på å gjøre det forbudt for politikere å lyve, men det har foreløpig falt på stengrunn; med dette ville jo selve fundamentet bak politikken, nemlig bedraget, bli revet bort.

Det har i mange tilfeller kommet så langt at politikere innrømmer forholdet for åpen scene uten blygsel, slik samferdselsminister Liv Signe Navarsete gjorde da hun forsvarte forslaget om å bryte sin egen regjerings skatteløfte. Argumentet hennes var ganske enkelt dette: ”Skatteløftet er ikkje meir hellig enn andre løfter frå Regjeringa!” Hun refererte antakelig til de andre løftene som regjeringen også hadde brutt, slik som løftene om å avskaffe fattigdom, forbedre skoler og helsevesen og sørge for full barnehagedekning. Don Corleone sier det på denne måten i filmen Gudfaren III; ”*Politics and crime – they’re the same thing.*”

Hvis Don Corleone har rett, er en kriminell legning i alle fall ingen ulempe hvis du har ambisjoner om å bli toppolitiker. Da blir Gunnar Hultgreens artikkel i Dagbladet av 8. desember 2001 også mer forståelig: 31. oktober samme år rygger Jens Stoltenberg sin Arbeiderparti-registrerte Saab 9.3 inn i en parkert Volvo, og et vitne noterer hele hendelsen, inkludert Saabens registreringsnummer. Stoltenberg sitter i følge vitnet i bilen sin en stund, men går tilslutt ut og fester en papirlapp under vindusviskeren på den skadde Volvoen. Vitnet undersøker papirlappen og finner bare en vanlig parkeringsbillett...

Vi krever større moralsk integritet av politikere enn av oss selv, fordi vi har valgt dem til å representere det beste i oss alle og å forme et bedre samfunn. Likevel er politikeres forhold til løfter altså ikke stort bedre enn den jevne ekteskapsbryters; begge forfører og synes å mene at ord ikke har noen annen verdi enn den effekten de kan skape i øyeblikket. Paradokset oppstår når det er nettopp i kraft av ord politikere i neste omgang ønsker å styre, nemlig gjennom å vedta lover. Da er spørsmålet hvilken forfatning ordet er i når det når fram til dem som har til oppgave å forvalte, tolke og sette ordene ut i praksis, nemlig jurister og byråkrater. For disse er jo ordet selve kraftkilden, og hva skjer da om ordet har forvitret underveis? Jeg tror jeg vet hva som skjer, men for å belyse det vil jeg først fortelle litt om den norske rettsstaten, slik jeg selv har opplevd den.

Foranledningen var av privatrettslig karakter og kanskje den mest vanlige for at mennesker kommer i kontakt med rettsvesenet i dag: Kona ville skilles, ta med seg barna våre og flytte dem over en distanse som gjorde barnesamvær umulig for meg. Barna, som da var 10 og 12 år gamle, ba meg om å protestere mot morens flytteplaner, og saken havnet derfor i retten. Tradisjonelt går slike saker i kvinners favør, ofte uten at forholdet mellom fedre og barn en gang blir belyst. Hvorfor kvinner har en slik særstilling i norsk rettsvesen har vært debattert i nærmere førti år, uten at en verken har avdekket årsaker eller presentert plausible løsninger.

Mangelen på klare konklusjoner over så lang tid er oppsiktsvekkende, men det kan skyldes at disse debattene hele tiden føres på et overordnet nivå, hvor en støtter seg til samfunnsstatistikk, politiske ideologier og juridiske prinsipper, i stedet for å snakke om hva det er som egentlig skjer i rettssalene. Det ser med andre ord ut som om en av misforstått ridderlighet har distansert seg fra å beskrive prosessene bak de dommene en senere debatterer følgene av, og slik gjør seg uvitende om selve analysegrunnlaget. Dette skal jeg forsøke å

rette opp, men av hensyn til personvernet vil jeg, så langt det lar seg gjøre, forsøke å unngå beskrivelser av privatpersoners rolle, og i størst mulig grad vie oppmerksomheten til det offentliges rolle. Så vidt jeg vet er det første gang en mann forsøker å gjøre dette i bokform, og jeg håper derfor at forsøket kan ha allmenn interesse.

2.2. NÅR KVINNER SKILLER SEG

Jeg ble gift i 1984 med ei jente jeg først hadde lært å kjenne som venn og siden hadde blitt glad i. Jeg tenkte at dette kanskje var et vel så godt fundament som forelskelse eller lidenskap, fordi det siste jo er variable størrelser. Hollywood-skuespilleren Mickey Rooney var gift hele åtte ganger, og i 1991 ga han ut ei bok hvor han reflekterte litt over dette temaet. På vegne av seg selv kunne han gjerne spøke med det og si slike ting som at "*I'm the only man in the world with a marriage license made out to whom it may concern*", men denne gangen ønsket han å gi velmente råd til de yngste og mest håpefulle. Rådet hans var å gifte seg med sin beste venn, heller enn å gifte seg på grunn av utseende, sex eller rikdom. En journalist kommenterte dette under boklanseringen med å si: "*Jo, men hvorfor ødelegge et godt vennskap på den måten?*" Men i mitt eget tilfelle syntes jeg at vi burde ha de aller beste sjanser; hun var jo en venn som jeg også var glad i. Vi fikk to døtre sammen etter å ha vært gift i 4 og 5 år, men etter 13 år fikk jeg beskjed om at hun ville skilles. Som så mange andre menn skjønnte jeg lite eller ingenting av årsakene til det hele. Jeg hadde vært for mye på arbeid fikk jeg høre, jeg brydde meg ikke nok om henne og dessuten hadde hun truffet en annen mann som hun satte større pris på. Jeg leste meg til at grunnene hun ga, gjerne var gjennomgangstemaet når kvinner skilte seg og derfor egentlig ikke var så oppsiktsvekkende, problemet var bare at jeg ikke kjente meg igjen i beskrivelsen, fordi jeg syntes at jeg brydde meg både om henne og barna og tilbrakte mye tid hjemme.

Mer spesielt var det at kameraten min og jeg fikk samme beskjed med samme ordlyd med tre dagers mellomrom fra hver våre koner – konene våre var nemlig bestevenninner. Visstnok var det også involvert en tredje kvinne, og det hele hadde kommet i stand etter flere vennineselskaper hvor hovedingrediensene var rødvin, sigaretter og utveksling av informasjon. "*Heller ikke så oppsiktsvekkende,*" ble jeg betrodd av en kvinnelig venn; hun bodde i et boligfelt og hadde lagt merke til at venninner gjerne synkroniserte skilsmisene sine. Hun kunne fortelle at skilsmisene i boligfeltet hennes gikk i bølger og beveget seg som dominobrikker innenfor de respektive vennindefellesskapene. Jeg visste at kvinner gjerne tisset sammen og at de etter en tid også synkroniserte menstruasjonen sin, men dette var nytt for meg. Min venn forklarte det med at kvinnefelleskap var magisk, nesten noe hellig og derfor var bare noe kvinner kunne forstå. Jeg måtte tro henne, sa hun. Jeg trodde henne.

Og selv om det var en mager trøst, så var jeg også i godt selskap. Sist ut er samlivseksperten Dr. Phil fra amerikansk fjernsyn: I følge det danske magasinet 'Se og Hør' ble han kastet ut av kona for å ha stilt spørsmål ved nødvendigheten av en ansiktsløftning. Konas gode venninne, som for øvrig også er skilt, råder henne til å skille seg så fort som mulig, fordi "*jo fortere hun får det unnagjort, dess lettere blir det*", skal hun ha sagt.

Men det var et hardt slag for meg likevel. Familien var jo kjernen i tilværelsen min, det jeg var aller mest glad i, det jeg hegnet om og beskyttet, og så skulle jeg bare miste det!? Men det skulle bli verre. Etter noen dager forkynte kona at hun ville ta med seg begge barna våre og flytte dem til Rogaland, hvor hun selv hadde vokst opp. Blodet mitt frøs til is; dette var en

distanse på to flyreiser og ville i realiteten bety varig separasjon fra barna – hvordan skulle jeg klare dette? Jeg var for glad i barna mine til å miste kontakten med dem.

Jeg var lamslått og klarte verken å spise eller sove på flere dager. Jeg bestemte meg til slutt for å snakke med barna. De ble forferdet og sa at de ikke hadde lyst til å flytte verken fra meg, hjemstedet sitt, venninner eller skole. Jeg fortalte dem at hvis de ville, så kunne jeg spørre en advokat hva mulighetene var for at de likevel kunne bli. Begge to lyste opp, nikket heftig og sa at dette ønsket de at jeg skulle gjøre. Neste dag snakket jeg med en advokat. Advokaten svarte at så lenge barna ikke hadde lyst til å reise fra stedet og kona heller ikke hadde noen idé om hvor de skulle bo, ville jeg sannsynligvis få medhold hvis jeg ba retten om en midlertidig utsettelse i påvente av full rettsbehandling. Da jeg fortalte barna dette, ropte de høyt av glede og sprang av gårde for å fortelle venninnene sine at de kanskje kunne bli likevel. Retten prioriterte saken og rettsmøtet ble holdt tre – fire uker senere. Advokaten fikk rett; selv om dommeren lot til å ville gi henne medhold, kunne han ikke la henne flytte med barna så lenge hun verken kunne gjøre rede for hvor de skulle bo eller hvor hun skulle arbeide. Hun fikk pålegg av retten om å flytte ut, og vi fikk delt omsorg for barna, en uke hos hver, inntil retten hadde fullbehandlet saken. Dette kom til å vare i ett år.

Nå tok historien en annen vending. Det begynte med at barna ble fortalt at moren kom til å flytte uten dem hvis de ikke ble med henne, og at de slik ville de bli morløse. Barna diskuterte dette seg mellom og meddelte meg at de hadde funnet ut at det måtte være verre å være morløs enn farløs, og at de derfor vurderte å flytte med henne. Mer illevarslende signaler fulgte. Begge barna rapporterte nå at de hadde fått høre at det kunne være farlig å være alene med meg, og da de hadde spurt hvorfor, ble de fortalt at voksne noen ganger kunne ha sex med barn. Eldste datter fortalte meg dette da jeg skulle legge dem. Få dager senere florerte de første ryktene i lokalsamfunnet om at jeg skulle være pedofil, incestuøs, psykopat, voldelig og seksuelt pervertert. Snart dukket også påstandene opp i flere brev, samt en informasjonsbrosjyre fra Norsk Sykepleieforbund om psykopati som ble sirkulert. Påstandene ble utvidet til også å gjelde min avdøde far, og etter hvert ble det ubehagelig å være ute blant folk. Kvinner jeg knapt kjente, sendte meg isnende blikk når jeg var ute og handlet, og fulle ungdommer ropte etter meg på gata i helgene. En arbeidskollega kommenterte saken over lunsjbordet på denne måten; ”Nå ja, det er vel ingen røyk uten ild, vet jeg.” For skogbranner er jo dette sant, men for rykter kan analogien være villedende; her kan det faktisk ryke uten at det brenner. Det verste med rykter er imidlertid at når tvilen først er sådd, blir noe hengende ved deg uansett hvor mye du dementerer. I beste fall klarer du bare å så tilsvarende tvil om ryktemakeren. Jeg var nå vettskremt, fordi jeg visste fra nyhetene at det ikke skulle mer til enn at kvinner så vidt hintet til slike påstander før menn ble både arrestert og dømt. Mange står mot presset, men ender opp som arbeidsuføre eller tablettavhengige – andre klarer ikke presset og tar sin død av det.

Jeg har friskt i minne Atle Joar Hage, som hadde sittet i fengsel for et liknende forhold og tatt livet sitt etter at han slapp ut. Da døtrene hans ble eldre, dementerte de morens historie, saken ble gjenopptatt og mannen frikjent *post mortem*. Psykologen, som sammen med moren hadde fått ham dømt, ble spurt hvordan han som sakkyndig, tross dette, hadde kunnet si at faren var skyldig i overgrep. Psykologens svar var at ”moren hadde virket så overbevist”. Så mye for psykologien. Jeg ringte en venn av meg som var lege og spurte hva jeg skulle gjøre – skulle jeg begjære døtrene mine undersøkt? Han svarte at slike undersøkelser ofte var inkonklusive og bare ville virke traumatiserende og rådet meg derfor til å la være, men han noterte forespørselen min i journalen. Av en eller annen grunn flatet denne historien ut, sannsynligvis fordi den druknet i andre påstander.

Men andre historier dukket snart opp: I likhet med mange andre ektemenn, opplevde jeg jevnlig å bli slått, men siden jeg var den sterkere parten var dette egentlig aldri noen trussel, det var bare ubehagelig. Jeg tror derfor mange kvinner ikke har ambisjoner om å skade når de slår, men regner det som et akseptabelt følelsesuttrykk, fordi de som regel er fysisk underlegne. Likevel ble jeg tilslutt så lei av dette at jeg en vakker dag slo tilbake (med flat hånd) og ba henne om å slutte. Dagen etter florerte det rykter om at jeg også var konemishandler – igjen med høylytte tilrop på gatene av vilt fremmede. Dersom dette fenomenet er utbredt, kan det hende at samfunnsforskere bommer i anslagene sine når de rapporterer om menns bidrag til familievold, eller når Barne- og familieministeren tilbyr menn (og ikke kvinner) kurs i sinnemestring.

Den neste historien var om elskerinner, også nå ble påstanden meddelt meg av barna. Heldigvis for meg fikk akkurat denne historien et noe komisk skjær over seg. En av de påståtte elskerinnene ble navngitt, og det viste seg å være en kvinne som jeg ikke engang hadde truffet. Igjen var det venninnefelleskapet i boligfeltet vårt som hadde stått for etterretningsarbeidet. En mann i hvit regnfrakk hadde blitt observert sammen med en kvinne en annen mente måtte være den navngitte kvinnen. Jeg hadde hvit regnfrakk og hadde vært ute i regnet på samme tidspunkt, ergo måtte jeg ha et forhold til den navngitte kvinnen. Logikken var frapperende, men som en av dem sa etterpå: ”Vi følte at det var slik”. Den navngitte kvinnen var så sint at tårene rant og truet med anmeldelse dersom de ikke trakk påstanden. Jeg spurte senere kvinnen med følelsene om hun trodde at følelsene hennes noen ganger kunne ta feil. Hun så på meg med spørrende øyne og sa ganske enkelt ”Nei”.

Kampanjene fikk etter dette en annen form. På uforklarlig vis begynte kvinner i nabolaget å arrangere avskjedsselskaper for barna, alt mens saken gikk for retten i påvente av en avgjørelse. Selv visste jeg ingenting før barna kom hjem med konfetti i håret og plakater under armen. På disse kunne jeg lese ”Farvel og lykke til på nytt hjemsted – vi kommer til å savne dere!” Den yngste datteren min kommenterte etter dette at ”Det vil jo se litt dumt ut hvis vi ikke flytter nå pappa, nå som det har vært arrangert avskjedsselskap for oss og all ting.” Noen dager senere begynte ukjente barn i Rogaland å ringe for å ønske dem velkommen til den nye hjembygda deres.

Her fikk saken et dramatisk mellomspill. Jeg hadde en bror som bodde alene hos moren min. Han var alkoholisert og bitter på omverdenen, men han var en god fiskekamerat om somrene, til stor glede for både ungene og meg selv. Dessverre hadde han blitt forsøkt involvert i striden, og da han skjønnte dette, kom han på besøk. Det var godt å få besøk av ham, men da han ikke kom hjem fra fisking til avtalt tid den andre kvelden, syklet jeg ned til elva for å se etter ham. Det var mørkt, men etter en stund fant jeg ham liggende livløs ute i vannet med ansiktet ned. Jeg dro ham i land og startet gjenoppliving mens jeg ropte på hjelp. Etter en stund kom det hjelp, og senere også en ambulanse med defibrillator, men vi klarte ikke å redde ham. Obduksjonen antydte to mulige dødsårsaker; tørrdrukning eller hjertearytmi etter å ha kjempet med en stor fisk. Jeg holdt på det siste fordi han lå over fiskestangen sin da jeg fant ham, med ti meter snøre ute og en av krokene rettet ut.

Omtrent samtidig mistet jeg også to gode venner, og nå begynte effektene å innhente meg. Symptomene var konsentrasjonsproblemer, depresjon og søvnevansker, og behandlingen var 10 sovetabletter og en sykemelding. Mens dette skjedde, ble jeg oppmerksom på et begrep som stadig gikk igjen i nyhetene; ’*krisepsykiatri*’. Jeg registrerte to tilfeller hvor krisepsykiatere hadde rykket ut for å tilby tjenestene sine, gjerne med helikopter. Det ene

tilfellet var en gruppe speidere som hadde rotet seg bort på tur og kom fire timer for sent hjem, det andre tilfellet var et par bilister som hadde unngått et steinsprang. Jeg reagerte på at psykiatere hadde en nærmest patologisk interesse for relativt udramatiske episoder som dette, samtidig som de virket helt uinteresserte i atskillig mer dramatiske hverdags historier. Hvor mange tilfeller som mitt eget kunne det være i løpet av et år? Mange, ville jeg tro, og likevel, krisepsykiatri var nesten uten unntak forbundet med nyhetsoppdrag om svært milde kriser, om noen krise overhodet. Riktignok dukker de også opp i forbindelse med større katastrofer, slik som da tsunamien rammet Sørøst-Asia, men igjen ser interessen ut til å være proporsjonal med nyhetsverdien og ikke behovet. Dagens Næringsliv rapporterer dessuten at mange kriserammede faktisk føler seg verre etter et møte med krisehjelpsindustrien, og at de eneste som later til å nyte godt av ordningen er dem som er sysselsatt av den.

Men legen som hadde skrevet ut sovetablettene reagerte. Da jeg fremdeles ikke fikk sove og ba om flere sovetabletter, svarte legen bryskt og høyrøstet at *”du må ordne opp i hodet ditt sjøl gut, det nytte ikkje å medisinerer seg ut av problemene!”* Han var sunnmøring og svært religiøs, men noen annen hjelp ville han ikke gi. Da jeg selv foreslo å bruke *”ikke reseptbelagte midler”* fikk jeg et håndskrevet brev tilbake hvor han skrev at bruk av alkohol ville være et tillitsbrudd mellom pasient og lege. Setningen ble avsluttet med fire aggressive utropstejn. Jeg ringte ham og fortalte at jeg overhodet ikke hadde tenkt på alkohol, men urte-te. Jeg byttet lege og møtte en tysker som var vennligheten selv. Han skrev ut et beroligende medikament, og jeg fikk sove igjen.

Midt oppe i alt dette skulle så den tillyste barnefordelingsaken opp for retten – og *nå* meldte psykiatrien seg, men det var ikke for å hjelpe. Kona krevde at en rettsoppnevnt sakkyndig skulle vurdere hvem av oss som var best skikket til å ta seg av barna. Advokaten min sa at det ville ta seg dårlig ut om jeg ikke aksepterte dette og anbefalte meg å la meg intervjuet av en psykolog eller psykiater som konas advokat skulle peke ut. Dette ble en selsom opplevelse som jeg aldri kommer til å glemme.

2.3. PSYKOLOGI OG RETT (1)

Psykologen ankom tre ukers tid etter at jeg hadde mistet broren min. Jeg var enda i opprør over det som hadde skjedd og følte situasjonen som truende, men var innstilt på å samarbeide. Psykologen var en mann i slutten av 50-årene med langt hår og hestehale og kom fra Kristiansund. Han snakket med feminin stemme og ansiktet hans ga inntrykk av å smile. Barna var hos meg når han først ankom, men siden traff han dem bare hos moren, hvor han tilbrakte det meste av intervjutiden sin. Normalt gikk praten livlig mellom barna og meg, men ikke nå – barna var engstelige og krøp sammen i et hjørne av sofaen.

Psykologen åpnet med å fortelle om rollen sin som rettsoppnevnt sakkyndig. Jeg svarte at jeg var engstelig for hele situasjonen, og spesielt den geografiske avstanden kona ville skape mellom barna og meg. Psykologen svarte at alle var frie til å bosette seg hvor de ville og at han selv også måtte finne seg i å hente barna sine på flyplassen hvis han ville se dem!! Geografisk avstand til barna mine var derfor ikke tema sa han. Jeg snakket fremdeles åpent og sa at jeg likevel var engstelig fordi forholdet mellom fedre og barn lot til å ha veldig lav prioritet både i psykologi og i juss. Psykologen supplerte med at han hadde ord på seg for å være farsfiendtlig og at han blant annet var hengt ut på Internett for å ha slike holdninger. Han fortsatte med å fortelle at han mange ganger hadde bidratt til at fedre mistet kontakten

med barna sine og at en av klientene hans hadde begått selvmord etter et slikt tilfelle. Jeg ble tørr i munnen og gikk ut på kjøkkenet for å hente meg et glass vann. Vi var nå alene, og jeg delte enda en bekymring jeg hadde; eldste datter hadde ved tre anledninger betrodd meg at hun var lei av å leve. Psykologens svar kan jeg ennå gjengi ordrett: ”*Barn sier så mye de ikke mener!*” Her brøt samtalen sammen og jeg brukte resten av tiden til å svare på spørsmålene hans.

Han ville vite om jeg hadde noe å utsette på ektefellens forhold til barna. Jeg sa at hun var flink til å holde orden i huset, men kanskje var litt for streng med barna. Han ba om eksempler, og jeg fortalte om en episode hvor eldste datter som treåring hadde blitt ristet kraftig fordi hun kom med et lite gledesutbrudd over å få ligge i midten av sengen vår en natt hun hadde hatt mareritt. Jeg holdt hendene ut for å vise håndgrepet hun hadde brukt. Psykologen så på hendene mine, hevet øyenbrynene, tok fram en notatblokk og begynte å skrive. Jeg ante uråd og bomtidde. Senere, i retten fortalte han at jeg ”*gjennom nonverbale uttrykk signaliserte at jeg hadde et kontrollbehov*” – han holdt hendene ut foran seg og demonstrerte håndgrepet jeg hadde vist. Jeg var himmelfallen over resonnementet.

Jeg syntes også at rapporten ellers var sterkt tendensiøs; blant annet skrev han at han ”*antar at faren kan trenes i husarbeid*”. Dette var på den tiden barne- og familieminister Grete Berget ville sende alle norske fedre på ’pappakurs’ – av samme grunn går jeg ut fra; fedre er i utgangspunktet komplette idioter inntil det motsatte er bevist. Hva visste psykologen forresten om mine ferdigheter i husarbeid? Overhodet ingen ting, for meg spurte han aldri, men kan hende han hadde spurt ekskona? I alle fall tilbrakte han så å si hele intervjuetiden sin her, under rettssaken var de på fornavn og utvekslet skjelmske smil med hverandre.

Advokaten min påpekte forholdet til dommeren, men dommeren lot ikke til å vite hvordan han skulle reagere. Imidlertid reagerte dommeren på at en demonstrasjon av et annet menneskes håndgrep skulle kunne si noe om den førstes personlighet, og han ba derfor psykologen om å utdype dette. Psykologens svar var: ”*Vel, såpass god menneskekunnskap vil jeg da påstå at jeg har!*”. Psykologen hadde tatt med seg en ung kvinnelig psykologistudent som observatør, og nå funklet hun med øynene og smilte henrykt.

Jeg syntes psykologens opptreden i retten var sjokkerende også i fortsettelsen. Vitneutsagn som karakteriserte moren som labil, lot han være å ta stilling til, men derimot mente han at ”*farens veltalenhet var et forvarsel om at han kunne bli voldelig og ukontrollert*”. Advokaten min tittet over på meg, himlet med øynene og unnslopp et nesten uhørlig ”*Herregud!*”. En av barnas lærere vitnet. Han fortalte at psykologen hadde avfeid alle forsøk på å si noe positivt om faren som ”*subjektivitet*”, men i stedet hadde han oppfordret læreren til å fortelle ham mer om moren. Han fortsatte med å fortelle retten at ”*barna stelte for faren hjemme når han hadde ryggplager*” – foranledningen var at jeg hadde forstrukket en muskel og etterpå hadde lagt meg ned for å hvile i et par timer mens barna var ute og lekte. Barna avviste senere kategorisk psykologens versjon av historien. Psykologen avsluttet med å fortelle retten at jeg var TV-slave. Hvor hadde han nå dette fra? Jeg hadde knapt tid til å se på fjernsyn, men hadde noen ganger bedt ekskona pent om å få se de første fem minuttene av Dagsrevyen. Kunne hun igjen være kilden?

Jeg rapporterte derfor psykologens arbeid til Fylkeslegen, men denne kunne av naturlige årsaker bare forholde seg til den skriftlige delen av arbeidet. Fylkeslegen ba imidlertid psykologen om å begrunne påstandene sine, noe han ikke klarte, og etter tre år fikk

psykologen pålegg av Helse- og Datatilsynet om å skrive om rapporten sin. Dessverre var skaden på dette tidspunktet uopprettelig og vedtaket fikk derfor bare symbolsk verdi for meg.

Påstanden min for retten var en delt omsorgsløsning, fordi dette var hva barna hadde bedt meg om å gjøre. Denne påstanden var det imidlertid ikke dekning for i barneloven, så dommeren, så jeg ble bedt om å skrive om påstanden til å kreve full omsorg for barna. Deretter ga han moren medhold. Retten hvilte hele beslutningen på psykologens uttalelse, som *under tvil* anbefalte at moren fikk ta med seg barna til Rogaland. Men med dette satte de også til side hovedprinsippene i barneloven; barnas vilje, status quo prinsippet, hensynet til størst mulig samlet foreldrekontakt og lot også være å reagere på at den erklærte hensikten med flytteleplanene var å vanskeliggjøre besøksretten min, noe som også rammes av barneloven. Jeg anket derfor saken til Lagmannsretten, ene og alene på grunnlag av rettsoppnevnte sakkyndiges uttalelse. Ny psykolog ble oppnevnt.

2.4. PSYKOLOGEN (2)

Denne gangen var psykologen en kvinne; hun var vakker, en god del yngre enn den første og gikk i lårkort skjørt. En kunne nesten spørre seg om dette var enda en test for å vippe meg av pinnen, på linje med skremmetaktikken til den forrige psykologen. Klok av skade hadde jeg nå bestemt meg for at jeg ikke skulle la meg forlede til å si noe negativt om moren. Psykologen reagerte etter hvert på dette og kom stadig med spørsmål hvor hun ba meg om å karakterisere moren og la til at motparten på sin side overhodet ikke hadde noen problemer med å karakterisere *meg* negativt. Det ville dessuten være oppsiktsvekkende om jeg ikke hadde *noe* negativt å si om henne etter 14 års ekteskap, sa hun. Selvfølgelig hadde jeg det, men her gjaldt det også å passe seg. Til slutt ga jeg etter og sa at ekskona nok var mer iherdig enn meg når det gjaldt husarbeid, men at det kanskje var å gå vel langt å brette opp gulvlistene for å lete etter støv. Noe av det ekskona gjorde, var etter min mening over grensen for det normale, men eksemplet jeg ga var likevel godartet nok til å kunne imøtekomme psykologens vitebegjær, uten å si noe galt – trodde jeg. Psykologen smilte skjævt, tok fram pennen og noterte. Senere leste jeg i rapporten hennes at *”begge parter forsøker gjensidig å stemple hverandre som udugelige”*. Hun forklarte dette med at det i psykologien var vanlig å *balansere* rapporter fordi en sak alltid hadde to sider. Ja vel, tenkte jeg, men da går en jo glipp av de tilfellene hvor det finnes én aggressor. Dette kan jo tross alt ikke være en helt fjern tanke, all den stund mennesker til alle tider har vært villige til å angripe hverandre, uten annen motivasjon enn økonomisk gevinst eller makt. Jeg ser ingen grunn til at ektefolk skal være unntatt aggressorrollen, men slik er det altså i psykologien, uten at jeg helt har forstått hvorfor. Uansett var løsningen altså å *balansere* rapporten, fikk jeg vite.

Det neste hun sa, var imidlertid mer sjokkerende. Jeg noterte det og kan derfor gjengi det ordrett i dag: *”Jeg ser tegn til en personlighetsforstyrrelse hos henne [ekskona], men jeg har ikke lyst til å skrive det i rapporten, fordi hun jo tross alt er kvinne og mor! Jeg er redd for at barna skal kunne lese det senere og at det skal ødelegge forholdet hennes til barna. Jeg vil heller forsøke å si det når jeg er i retten.”* Jeg kunne knapt tro mine egne ører; her hadde hun bekreftet mine verste mistanker, og så skulle det forties, bare fordi hun var kvinne?! Hva slags status er det kvinner har i psykologien som legitimerer at en gladelig ofrer barns helse og velferd til fordel for kvinners ettermæle? Og var hun syk, hvorfor fikk hun ikke behandling? Tre år senere ble hun tvangsinnlagt med en alvorlig psykisk lidelse, og hvor sykdommen kunne dokumenteres å ha vart i lang tid. Da meldte psykologene seg igjen, men

da for å hjelpe barna til å komme over konsekvensene, som for den eldste datteren min hadde ført til en livstruende depresjon. Sannsynligvis, men ikke sikkert, var den medfølgende anoreksien hun hadde utviklet, også forårsaket av det samme. Det ser med andre ord ut som om en i psykologien foretrekker å behandle symptomer fremfor årsaker. Hva skal til for at psykologien en dag setter barns behov foran kvinners behov, og med det unngår å havne i slike situasjoner? Et paradigmeskifte vil jeg tro.

Jeg husket vagt foreleseren min i psykologi til forberedende – han sa at psykologien hvilte på en del antakelser, uten at dette var nærmere begrunnet, slik som at barn var nærmere knyttet til mødre enn fedre, fordi mødre fødte og ammet. Jeg kan nevne flere som hevder å ha erfart det motsatte, men likevel, la oss anta at det er sant; skal en av den grunn se bort fra barns fundamentale behov for trygghet? Psykologens forklaring kan ikke tolkes som noe annet enn en klar aksept for et slikt syn. Men hva da med kvinners status i jussen? Jeg visste ikke sikkert hva denne var, men ante at den måtte være spesiell – for ved Universitetet i Oslo er det en avdeling under Institutt for offentlig rett som heter '*Avdeling for kvinnerett*'. Jeg kunne ikke finne noen tilsvarende avdeling for verken menn eller barn, men leste meg til at "*formålet er å bedre kvinners stilling i retten og samfunnet*" og at "*kvinneverett er en rettsvitenskapelig disiplin samt en tverrfaglig disiplin innenfor kvinneforskningen*". Jeg begynte å ane uråd; dette betyr jo faktisk at kvinnepolitikk har oppnådd status som fag innenfor jussen! På samme måte finnes det også et kvinneuniversitet i Norge. På kvinneuniversitetet finnes i skrivende stund to menn; en vaktmester og en mattelærer.

Psykologen konkluderte likevel med at jeg burde tilkjennes full omsorg for barna, fordi hun mente moren diskvalifiserte seg selv ved at hun aktivt forsøkte å definere meg ut av barnas hverdag, denne gangen *uten* å være i tvil. Hun la også til at barna var i ferd med å utvikle et negativt farsbilde og at dette kunne spores direkte tilbake til moren, blant annet fordi barna flere ganger gjentok morens negative karakteristikk ordrett. Hun mente derfor at barna nå førte morens sak, og ikke sin egen. Advokaten min beroliget meg med at dette kom til å gå bra, fordi nå talte *samtlig*e paragrafer i barneloven for at barna kunne forbli i hjemmet sitt, slik de hadde bedt om; status quo prinsippet, barnas opprinnelige vilje om ikke å flytte (selv om det nå var registrert at de i siste runde hadde gitt etter for morens press om å flytte uten dem), rettsoppnevnte sakkyndiges anbefaling, hensynet til størst mulig samlet foreldrekontakt og morens erklærte motiver om å hindre barna i å ha samvær med meg. Dessuten syntes vi at målet vårt var mer hederlig enn motpartens; vi ville vinne saken i den hensikt å kunne tilby delt omsorg, fordi det var dette barna hadde bedt om. Han regnet nå hele saken for å være en formalitet. Alternativet var at retten denne gangen skulle bryte *hele* barneloven. Jeg innvendte at retten allerede hadde brutt det meste av barneloven og at det nå bare sto en liten felleparagraf igjen (sakkyndiges anbefaling), men riktignok den som hadde vært enerådende sist, selv om den hadde vært avgitt under tvil.

2.5. RETTSSAKEN (2)

Dagen for lagmannsrettsbehandlingen opprant. Det var en grå og litt hustrig sommermorgen, jeg satt ved siden av advokaten min i rettslokalet og ventet på at rettens medlemmer skulle ankomme. Plutselig hørtes en høy og skingrende kvinnestemme ute i korridoren; "*Jeg liker ikke dette her! Jeg liiiker det ikke!!*" Det var rettens administrator som ankom sammen med to meddommere fra Frostating Lagmannsrett i Trondheim. Rettsmøtet skulle holdes på barnas hjemsted for at retten skulle bli kjent med barnas nåværende boforhold.

Administrator åpnet med å si at denne saken dreide seg om hva som var best for barna, og ikke foreldrene. Dette hørtes jo lovende ut, og advokaten min bifalt uttalelsen med et lite nikk. Advokatene holdt så innledningsforedragene sine, hvor motpartens advokat gjorde et stort nummer ut av en kneskade jeg hadde. Han mente at denne diskvalifiserte meg til å ha omsorg for barna. Det ble trukket i tvil om jeg var kvalifisert til å gjøre husarbeid og dessuten hevdet han at barna nå ønsket å flytte med moren, til tross for at sakens utgangspunkt var at de hadde gitt uttrykk for det motsatte.

Så var det partsinnleggene – meg først. Jeg hadde forberedt meg grundig og regnet med å få lov til å komme med egne kommentarer, men nei, her var regien lagt på forhånd av den kvinnelige administratoren. Hun begynte: *”Ja, det har vært mye snakk om knærne dine her, kunne du fortelle oss litt mer om dette?”* Jeg fortalte tålmodig om en langvarig og udiagnostisert kneskade som antakelig skyldtes overtrening, men kanskje også en reaksjon på amalgamfyllinger som jeg senere hadde kvittet meg med. Jeg la vekt på at dette ikke hindret meg i forholdet mitt til barna; vi syklet jevnlig sammen, dro på fisketurer og svømte to dager i uken. Administrator og de to meddommerne var likevel svært opptatt av dette. Tiden gikk, og jeg regnet med at de etter hvert ville komme til poenget. Administrator fortsatte; *”Broren din, han døde, og du fant ham liggende i elven sies det her – hva var dødsårsaken, vet du det?”* Interessant nok i og for seg, men dog, hva i all verden hadde dette i en barnefordelingssak å gjøre? Jeg gjenfortalte historien om hva som hadde skjedd, samtalene med patologen og orienterte om konklusjonen i obduksjonsrapporten, hele tiden avbrutt av spørsmål fra dommerpanelet. Administrator ga seg ikke og fortsatte: *”Han tok ikke livet av seg da?”* Advokaten min var nå på bristepunktet og brøt inn; *”Nei kjære folk, hvorfor skulle han det, med en svær laks på kroken!”* Han var selv ivrig sportsfisker. To ganger til forsøkte han å pense dommerpanelet tilbake til temaet, men administrator ble rød i hodet, og ropte høyt til ham med skingrende stemme at han skulle holde munn! Så vendte hun seg til meg og sa rolig: *”Takk, du kan gå tilbake og sette deg igjen.”*

Jeg var lamslått over ikke å få snakke, men kanskje enda mer var jeg sjokkert over oppførselen til den kvinnelige hoveddommeren. Dette minnet sterkt om PMS-plager, slik jeg selv hadde erfart det fra 14 års ekteskap, men likevel, jeg syntes at dersom en var betrodd et dommerembete, så skulle en da også kunne kontrollere følelsene sine, selv om en var kvinne. Jeg husket riktignok en artikkel i VG som omtalte problemet som generelt, at advokater var klar over problemet, men var for redde til å si fra av redsel for å tape gunst hos de samme dommerne. Overskriften til artikkelen var *”Dommere oppfører seg som drittsekker”*, og bakgrunnen var en undersøkelse av sorenskriver Carl-Hugo Lund. Ja vel, kanskje det var et generelt problem da, men denne lagdommeren virket likevel ekstremt labil.

Eksens partsforklaring ga imidlertid grunn til fornyet optimisme; hun svarte ikke på spørsmål og kunne heller ikke gjøre rede for hvorfor ukjente barn ville ønske våre barn velkommen til et for dem ukjent sted. Psykologens antydning om en personlighetsforstyrrelse ble også forsterket av dette, og jeg regnet nå med at hun ville være tydeligere i forhold til observasjonene sine fra selve intervjuene, men på samme måte som meg selv ble hun turnert på en slik måte av rettens administrator at poenget ikke ble belyst. Ekskonas påstander om at jeg skulle være pedofil kom imidlertid opp, men ble lagt død av hoveddommeren på denne måten: *”Dette kan hun da ikke tro på selv, all den stund hun lar barna bo hos faren.”* Hun snakket nå rolig og fattet igjen.

Senere diskuterte hoveddommeren og psykologen ekskonas innrømmelse om at hensikten med å flytte var å vanskeliggjøre barnesamværet med faren, og utrolig nok konkluderte de med at det var prisverdig av henne å være ærlig. En kunne kanskje ha innvendt at slike motiver rammes av barneloven, men lov fikk være lov, i retten er det jussen som taler.

Det ble et nytt møte med psykologen fra Kristiansund. Han var innkalt som vitne av motparten, selv om han på dette tidspunktet var under vurdering av Fylkeslegen for innsatsen sin under forrige rettsbehandling. Han hadde derfor en høne å plukke med meg denne gangen. Jeg hadde likevel regnet med at det ville bli et poeng av at to rettsoppnevnte psykologer over et tidsrom på knapt et halvt år hadde kommet til to diametralt motsatte konklusjoner om partene. Men dette poenget ble tåkelagt av at psykologen fra Kristiansund satte inn et nytt og uventet angrep, godt under beltestedet denne gangen. Han sa at barna hadde gitt uttrykk for at *”faren hele tiden skulle kysse og klemme på dem og at...”* Her skiftet igjen administrators ansiktsfarge, og psykologen ble satt kontant på plass med at dette ikke var tema. Godt da, tenkte jeg, at det i alle fall var *noe* som ikke var tema i denne saken.

Bakgrunnen for historien var antakelig denne; barna og jeg ga hverandre godnattklem, men de hadde sjelden lyst til å legge seg, så det hele utviklet seg til en spøk hvor vi sprang etter hverandre og gjorde trutmann til barnas store forlystelse og etter hvert ble dette en av leggerutinene. Psykologiens tendens til å fordreie slike situasjoner inntil det groteske er skremmende, og det har i mange tilfeller kommet så langt at fedre er livredde for å ha døtrene sine på fanget. En gang den eldste datteren min kom hjem fra barnehagen, hadde hun etter hva jeg forstår, på initiativ av en gruppe psykologer, blitt kurset i såkalt ’kroppsbekreftelse’. Jeg plukket henne opp som vanlig og ante fred og ingen fare da hun senket øyenbrynene, så skarpt på meg og sa *”Ikke rør kroppen min!”* De kvinnelige kurslederne hastet videre til neste kommune, og noen dager senere var de i Bjugn Kommune på Fosenhalvøya. Kort tid senere eksploderte Bjugn-samfunnet i Norgeshistoriens kanskje største rettsskandale noensinne.

Forfatter og psykolog Sverre Asmervik vitnet deretter for meg pr. høytafon for å kommentere den første psykologens rapport, og denne levnet han ikke mye ære. Asmervik arbeidet selv som sakkyndig psykolog for høyesterett. Administrator ble igjen rød i ansiktet og fikk et nytt følelsesutbrudd: *”Og hva er så din rolle i denne saken om jeg tør spørre!?”* Å vitne for meg, tenkte jeg, vet hun ikke det da? Asmerviks forsøk på å forklare druknet i en verbal kanonade fra administrator, hvor han ble æreskjelt for å ha tatt på seg rollen som fagvitne. Den ellers så korrekte bergenseren ringte meg etter saken var over og kommenterte: *”Fy faen for en megge altså, jeg har aldri vært med på noe liknende!”*

De andre vitnene mine fikk en liknende behandling, mens ingen begrensninger ble pålagt motpartens vitner, verken i tid eller temavalg. Én av dem hintet innlevelsfullt til at jeg skulle ha usunne sengevaner, noe hun umulig kunne vite noe om, men hun fikk likevel fortsette, helt til hun brøt sammen i krampegråt. Forestillingen var imponerende, men hun unnlot å fortelle hvorfor hun gråt. Advokaten min rablet noe ned på et papir og skjøv det over til meg. Jeg leste; *”Dette er en farse!”* Så lente han seg over til meg og hvisket at han likevel ikke hadde prikket inn ett eneste poeng for motparten, og at det derfor ville være utenkelig at retten nå kunne gi barna til ekskona.

Administrator virket fortvilet. I pausen gikk hun fram og tilbake med de to meddommerne etter seg og igjen hørte jeg stemmen hennes skingre gjennom korridorene *”Jeg liiiker ikke dette her!”* – alt mens de to meddommerne gikk etter henne med bøyde hoder og nikkert stille.

Etter pausen kom hun tilbake og forkynte at hun ville snakke med barna alene på hotellet hvor hun bodde, men uten at verken meddommere, advokater eller rettsoppnevnt sakkyndig fikk være til stede. Jeg skjønnte ingenting; her hadde hun oppnevnt en sakkyndig psykolog som i over en måned hadde endevendt alle forhold i familien, og så skulle hun, uten selv å være sakkyndig, overprøve det hele på to ganger ti minutter? Ja, sa advokaten min, det ser faktisk slik ut. Han mente at dette kunne være et signal om at hoveddommeren ikke var fornøyd med den utviklingen saken hadde fått. Siden barna bodde hos meg under selve rettsbehandlingen, fikk jeg instruks om ikke å snakke med barna på forhånd, noe jeg både lovet og holdt.

Vi gikk ut av retten og deltok i et hageselskap ved barnas skole, hvor ekskona og hennes søster var til stede. Disse tok øyeblikkelig hånd om barna, min ekskone med et godt grep i nakken på eldste datter mens hun førte henne rundt på plenen og snakket til henne. Tiden kom for dommerintervjuet, jeg ropte på barna, de kom, og vi kjørte ned til hotellet hvor rettens administrator bodde. Hun møtte dem på trappen og førte dem inn. Etter en halv time kom begge tilbake, og vi kjørte hjem igjen.

Rettens andre dag begynte sjokkartet. Administrator kom inn og satte seg med de to meddommerne på hver sin side, så på meg og sa: *"Barna dine sier at de er glad i deg, men de vil nok helst være med moren!!"* Jo men, tenkte jeg, har du ikke lest psykologens rapport om at barna nå hadde gitt etter for morens press? Administrator fortsatte, *"Den yngste datteren din sier dessuten at du er uansvarlig, fordi du tar dem med på kioskesøk så sent som klokken halv ti om kvelden – og så forteller hun meg at du skal ha skrevet en gul lapp til henne om hva fordelene og ulempene var ved å flytte! Så det er altså **du** som driver og påvirker her!!"* Stemmen hennes var skarp og ubehagelig samtidig som jeg så den ene munnviken hennes trakk seg opp i et skjevt smil. *"Det er også andre momenter,"* fortsatte hun, *"men dette blir mellom datteren din og meg!!"*

Rettsoppnevnte psykolog satt nå med halvåpen munn og hevede øyenbryn. Selv var jeg nærmest i sjokk – jeg hadde jo ikke engang snakket med datteren min, hvordan i all verden kunne hun ha sagt noe slikt? Litt for sent gikk det opp for meg at administrator måtte ha klart å avdekke en episode fra sju til åtte måneder tilbake. Ukentlig hadde begge barna konfrontert meg med påstander fra moren om alt fra elskerinneforhold til løfter om belønning dersom de gikk med på å flytte fra meg. På råd av en venn svarte jeg ikke på alt dette, med ett eneste unntak; en kveld tre kvart år før rettsbehandlingen ble jeg til slutt lei av det hele og tok det nærmeste papiret jeg kunne finne, som var en gul notatblokk, og tegnet en strek midt på arket. Jeg rakk aldri å skrive noe på den, men sa til den yngste datteren min at *"Greit, tro gjerne hva du vil om dette, men du vet hva du har og ikke hva du får!"* Men min yngste datter var ikke i humør til å høre på dette, så hun marsjerte ut og lukket døren bak seg. Hensikten min hadde vært, for første gang, å forsøke å svare på morens påstander, men at dette nå fortjente å karakteriseres som manipulasjon, syntes jeg var drøy kost. Var det dette som var kvinnejuss?

Sakkyndige, som hadde brukt flere måneder på vurderingen sin, hadde bare avdekket manipulasjon fra motpartens side, og ikke min, men dette ble det nå sett bort fra. Jeg syntes det hele var himmelropende urimelig og ulogisk, men skjønnte at verken rimelighet eller logikk var tema nå – hoveddommeren hadde begynt å sikte seg inn mot den løsningen hun ville ha, koste hva det koste ville. Men hun ønsket dette i form av et forlik hvor ekskona skulle få ta med seg barna våre til Rogaland, etter å ha blitt vist et fotografi av et hus hun skulle ha leid på samme sted. *"Ja, dette ser jo greit ut,"* sa hoveddommeren. Selv fikk jeg aldri se bildet, og heller ikke var hun interessert i å se på barnas nåværende boforhold, selv om dette var grunnen til at rettsbehandlingen var blitt lagt til barnas hjemsted. Jeg takket nei til et slikt

forlik, og med dette måtte retten skrive en dom. Begrunnelsen jeg ga, var barneloven og det mandatet barna en gang hadde gitt meg; å protestere mot morens flytteplaner. Her fulgte et kort ordskifte mellom hoveddommeren og motpartens advokat om barneloven. Jeg hørte dem hver sin gang si at: ”*Jo, men dette er bare lovens bokstav.*” Dette lovet ikke godt, hvis lovteksten bare var bokstaver, hva skulle de da hvile avgjørelsen sin på?

Retten hadde begynt å pakke sammen da advokaten min kom over til meg og sa: ”*Det var da dumt gjort av deg å skrive den gule lappen til datteren din!*” Jeg svarte: ”*Ja men, dette er da over et halvt år siden nå, og jeg rakk da heller aldri å skrive den!*” Jeg fortalte kort historien. Advokaten min sa ”*Herregud!*”, holdt seg for pannen og gjorde mine til å ville snakke med de tre dommerne, men tok seg inn igjen. Det var for sent nå, Frostating Lagmannsrett var ferdig med arbeidet sitt.

2.6. DOMMEN (2)

Dommen var oppsiktsvekkende; en etter alt å dømme alvorlig mentalt syk mor fikk ta med seg barna og flytte til et ukjent sted, i den hensikt å vanskeliggjøre samværet med faren, til tross for at sakens utgangspunkt var at barna ikke ville flytte. Retten hadde nå gjennom to behandlinger brutt absolutt samtlige relevante paragrafer, hver eneste tøddel som overhodet var å finne i hele barneloven. De hadde overprøvd rettens egen sakkyndige psykolog og arbeidet denne hadde gjort i løpet av den siste måneden, bare i løpet av noen få minutter. Til slutt idømte de meg omkostninger for rettsoppnevnt sakkyndig ”*fordi vurderingen i det vesentlige må sies å være utarbeidet i [min] interesse*” (dette er et ordrett sitat fra dommen). Jeg ble med andre ord straffet av retten fordi rettsoppnevnt sakkyndig hadde støttet meg. Ekskona på sin side ble ikke idømt omkostninger for bruk av sin sakkyndig, på tross av at det var på hennes anmodning retten først hadde gjort bruk av sakkyndig. Dennes uttalelse alene var jo hele ankegrunnlaget mitt. Retten mente så at jeg skulle betale for dette, og ikke hun. Likhet for loven? Nei, helt opplagt ikke, men da jeg senere påpekte dette overfor Høyesteretts Kjæremålsutvalg, svarte de ganske enkelt at loven åpner for å idømme omkostninger for bruk av sakkyndig – punktum. Et ikke særlig dyspsindig resonnement, men like fullt det beste som er å oppdrive i norsk rett, høyere enn høyesterett kommer en ikke.

I Tingretten, seks måneder tidligere, hadde sakkyndig (som var *i tvil*) bestemt hele utfallet, mens barnas vilje ble satt til side (de var 10 og 12 år gamle). I Lagmannsretten ble sakkyndige (som nå *ikke* var *i tvil*) overprøvd, mens barnas vilje (som nå hadde gitt etter for press) ble bestemmende. Diametralt motsatte utgangspunkt ga altså begge ganger nøyaktig samme resultat. Rent logisk betyr dette at begrunnelsen er underordnet selve domsslutningen, med andre ord; rettslige avgjørelser er uavhengig av loven og fortolkningen av denne og må derfor hvile på et *annet* grunnlag enn loven. Hva dette grunnlaget kan være, blir bare spekulasjoner, men av natur må det være diffust, for bare da kan det overleve bruk av vikarierende argumenter. Det er derfor neppe å finne innenfor naturvitenskapene, og personlig gjetter jeg på at det er å finne innenfor den noe ulne disiplinen ’*kvinnerett*’. Dette er antakelig den delen av jussen som i størst grad er politisert og derfor lettest kan tilpasses den enkelte dommers behov for løsninger. Selve tankeprosessen bak kvinnerettslige avgjørelser er vanskelig tilgjengelig for de fleste og passerer nok oftest bare som ’*juss*’, men juss er jo heller ikke så lett å forstå. Det blir som å pakke bomull i bomull og da spiller det ingen rolle hva som er innholdet og hva som holder innholdet på plass.

2.7. ETTERSPELL

I mellomtiden var samværsavtalen min med barna blitt brutt – ekskona ringte og fortalte at barna ikke lenger hadde lyst til å se meg. Rart, vi var da verdens beste venner, og jeg hadde jo bare kjempet for at de skulle kunne bli, slik de hadde bedt meg om – her var det noe som ikke stemte. Jeg forsøkte å komme i kontakt med barna med både telefon og brev, men lyktes ikke. Da også klassevenninnene til barna opplevde det samme, men *fikk* svar da de brukte skolens internettadresse, syntes jeg det luktet av sabotasje og ringte barnevernet på barnas nye hjemsted for å be om hjelp. Jeg fortalte at jeg forgjeves hadde forsøkt å sette meg i forbindelse med barna og at en rettslig pålagt samværsavtale var brutt. Svaret jeg fikk av barnevernsarbeideren kommer jeg aldri til å glemme: ”*Hu [ekskonas fornavn] ja, eg he snakka mye med henna eg, det e’ greie dama det*”. Ikke mer, bare dette. Jeg ga meg ikke og skrev et brev til barnevernet og la ved domsslutningen i håp om at dette skulle bli bedre mottatt. Barnevernet svarte med en og en halv linje; *de kunne ikke se at dette var en undersøkelsessak etter barnevernloven*. Jeg gikk til det lokale barnevernet og traff en forståelsesfull kvinne. Heller ikke hun kunne hjelpe, men hun trøstet meg på denne måten: ”*Systemet er pill råttent, det er ingenting vi kan gjøre*.” Faktisk var det en trøst å få en slik innrømmelse.

Likevel syntes jeg barnevernets argument var merkelig. Det verserte nemlig på denne tiden en historie i VG og på norsk fjernsyn om en barnefar som jevnlig hadde besøk av uniformert politi med blålys og sirener, alt i regi av barnevernet. Hvorfor? Jo, fordi tenåringsbarna hans, under det ukentlige barnesamværet, somlet en til to timer med å pakke sakene sine før de skulle tilbake til moren. Han filmet seansen, og saken fikk derfor medieoppmerksomhet; en brysk og indignert kvinne fra barnevernet sto og ventet ved politibilen mens to uniformerte politimenn hentet barna. Både aviser og fjernsyn brakte bildene ut. Barnevernet rykker altså mer enn gjerne ut med uniformert politi hvis barn er ubetydelig forsinket etter et besøk hos faren, men lar derimot være å reagere hvis barna holdes tilbake i flere år av moren. Hva kunne logikken være, tenkte jeg, og glemte et lite øyeblikk lærdommen som hadde blitt meg til del tidligere. Byråkrater lot til å ha samme forhold til lover og regler som jurister; de politiske understrømmene styrer avgjørelsene, og merkelig nok går disse i samme retning også her. Begrunnelser eksisterer ikke, annet enn i formen ”*Vi kan ikke se det er grunnlag for at*” og liknende.

Jeg skrev til slutt hoveddommeren fra lagmannsretten og ba om råd. Rådet hun ga var dette: ”*Ta kontakt med en advokat*.” Men dette måtte hun da vite aldri ville føre fram! Det var jo slik hele saken hadde begynt; med et mandat fra barna om å protestere mot morens planer om å skille oss! Forklaringen var antakelig at dommerens råd ikke hadde vært logisk fundert, men juridisk. Jeg skrev så et brev til en av meddommerne og minnet ham om at han under rettsforhandlingene hadde sagt at jeg ikke skulle være så redd for at ekskona skulle sabotere samværsavtalen. ”*Gjør hun dette*,” sa han, ”*tilfaller omsorgsretten automatisk deg*.” Han var sorenskriver, så jeg trodde ham, men brevet mitt svarte han aldri på.

Da gikk det opp for meg at jeg hadde blitt lurt trill rundt; disse menneskene var jo ikke annet enn gemene skurker, lovbrytere og løgnere alle sammen. Problemet var at de i tillegg var dommere og derfor ikke kunne stilles til ansvar. Jeg skulle likevel ønske at de hadde vært mer åpne omkring hva de holdt på med og slik spart både meg og andre for unødvendig spill

av tid, penger, møye og sorg. Jeg forsonte meg nå med at jeg sannsynligvis aldri kom til å få se barna mine igjen og bestemte meg heller for å bruke litt mer tid på selve rettsavgjørelsen.

Jeg ringte advokaten min og ba om å få treffe ham. I vantro spurte jeg om dette virkelig var sant; hadde retten faktisk brutt hver eneste paragraf i barneloven, den samme loven som de hadde til oppgave å passe på ble fulgt? Han så på meg uten å blunke og svarte ganske enkelt "Ja". Jeg ringte F2F (Foreningen for 2 Foreldre) og foreningen 'Ansvarlige Fedre', men den eneste trøsten de kunne gi, var at jeg delte skjebne med titusener av norske barnefedre. Forklaringen var like enkel som den var urimelig; det er presedens for å bryte barneloven – overfor barn og fedre. Etter alle vedtatte logiske lover er dette en selvmotsigelse, men så altså ikke i jussen. Noen dager senere fikk jeg tilsendt et avisutklipp fra Hamar Arbeiderblad av en venn. Her stod det at andelen av alenefedre hadde sunket dramatisk og at det skulle nedsettes et offentlig utvalg for å undersøke hva årsaken kunne være. Herregud, tenkte jeg, vet de virkelig ikke bedre enn hva jeg gjorde?

I en annen artikkel ble det spurt hvorfor loven ga kvinner adgang til å nekte DNA-prøver i farskapssaker. Ingen gode forslag hadde innløpt, men litt senere dukket en stortingsrepresentant fra Arbeiderpartiet (Oddbjørg Adelen Starrfeldt) opp i TV2-programmet 'Tabloid' og forsvarte loven på denne måten: "*Det viktigste e' ka som e' til barnets beste - dei kan jo ikkje få det sjokket og få veda at det ikkje er far dires alligavel!*" Igjen et argument som biter seg selv i halen, men denne gangen altså fra en lovgiver – og ikke en lovförtolker. Både anstendighet og logisk evne ser med andre ord ut til å være like fraværende i begge leire. I 2003 ble loven forandret, ikke fordi den var urettferdig, men fordi hvem som helst nå kunne be om en DNA-prøve selv over Internett, og alt en behøvde var en bomullspinne og et frimerke. Urett kan altså bekjempes selv i Norge, men da med hjelp av det internasjonale samfunnet og Internett. Jeg trøstet meg med at det var slik Sovjetunionens fall en gang også hadde begynt.

Men la oss ikke juble for tidlig; det er tross alt bare loven det er snakk om, og denne kan fremdeles fortolkes. Dessuten var det heller ikke slik at en før DNA-testen ble introdusert, *ikke* kunne si noe om farskapsforholdet; sammenlikning av blodtyper kunne ofte gi ganske sikre anslag. Men hva betyr vel det? Sjekk denne Høyesterettsdommen fra 28. juni 1960: En mann ble dømt til å være far til en gutt som ble født fire år tidligere, selv om det i dommen stod å lese at sannsynligheten for at han *ikke* kunne være faren var hele 99%! Høyesteretts begrunnelse var denne: "*En slik beregning gir bare uttrykk for en ren statistisk sannsynlighet og må åpenbart behandles med varsomhet når man står overfor et enkelt konkret tilfelle.*" Høyesterett mente tydeligvis at det mest varsomme var å dømme mannen når sjansen for at de dømte feil var 99%. 44 år senere ba mannen om en DNA-prøve. DNA-prøven frikjente mannen fullstendig. Høyesterett? De måtte også frikjenne ham, men bare motvillig; fire dommere stemte for frifinnelse og én dommer stemte mot, men det var likevel nok.

Foreløpig viser rundt en fjerdedel av DNA-testene at faren er en annen enn den moren har oppgitt, men i skrivende stund forsøkes et Tromsø-firma stanset av Barne- og Familienminister Laila Dåvøy, fordi de tilbyr DNA-testing av fedre og barn uten morens velsignelse. Hun viser til barneloven, som krever at foreldre med foreldreansvar må samtykke. En innskriver i VG spør forsiktig om ikke Barne- og familienministeren har en skjult agenda. Kanskje har hun det, men det er også grenser for norske kvinnepolitikeres makt; både Internett og posttjenester har kommet for å bli.

Det demret for meg at sjansene mine i retten hele tiden hadde vært like gode som sjansene en snøball hadde et visst annet sted, og at dette faktisk var komplett uavhengig både av lovens bokstav og av lovgiverens intensjoner. Både lovgiver og lovfortolker lot til å stå sammen som felles garantister for at en i hvert tilfelle ville forsøke å fremtvinge det verst tenkelige utfallet for forholdet mellom fedre og barn: Uttalte loven seg positivt for en fars forhold til barna, ble loven ikke fulgt (argumentet var da at ”*dette bare er lovens bokstav*”) og uttalte den seg negativt, ble loven fulgt bokstavtro. Dette er i beste fall dumhet, i alle fall svik og i verste fall ondskap. Det styggeste bedraget er likevel at flertallet av nordmenn har blitt forledet til å tro at det går an å styre landet ved hjelp av lover, men det er altså alt en behøver; flertall. Skal dette overhodet være mulig, må en jo forutsette at loven blir fulgt. Dommere har her en særstilling; så lenge de bare passer på å bryte loven i rettsalen, kan de gjøre det ustraffet, for da heter det ikke lenger lovbrudd, men lovfortolkning. En høytstående politiker fortalte meg at en var klar over problemet, men ikke visste hva en skulle gjøre med det. Vi lærer på skolen at statsmakten er delt mellom storting, regjering og domstoler, hvilket betyr at dersom domstolene skulle utvikle et skrekkvelde etter eget hode, så er det ingen verdens ting vi kan gjøre med det. I teorien kan vi selvfølgelig svare med å skrive om loven, men det var det da – den blir jo tolket av de samme dommerne, og dermed er vi like langt. ”*Nice going*”, som David Letterman ville ha sagt.

Men hva da med de fedrene som likevel får omsorg for barna sine (totalt sett i rundt 5% av tilfellene, ifølge en artikkel i Dagbladet av 6. november 2004)? Svaret er tredelt. Rune Harald Rækken i F2F forteller meg at første bud er å avvise enhver befattning med rettsoppnevnt psykolog. Årsaken er ganske enkelt at et utall av fedre har hatt samme erfaring som meg. Andre bud er å håpe på at det også blant dommere finnes redelige sjeler, og skal en tro ryktene, finnes disse – men dette er et lotteri hvor kvinnene har overveldende odds på sin side. Tredje bud er å anke helt til høyesterett, for her er sjansene bedre.

Men forvirringen blir henimot total når kvinneforskere, tross dette, rapporterer at domstolene ikke tar hensyn til foreldrenes kjønn, slik Kristin Skjørten gjør i boka ”*Samlivsbrudd og barnefordeling*” (Gyldendal Akademisk, 2005). Sonja Cassidy i F2F har gått Skjørtens tall nærmere etter i sømmene og forklarer forholdet på denne måten: Skjørtens tallmateriale baserer seg på totalt 250 saker for Lagmannsretten (og altså ikke Tingretten), men hvis en siler fra de sakene som på forhånd går i favør av en av foreldrene, eksempelvis på grunn av rusproblemer, sitter en igjen med 90 saker hvor begge foreldrene etter loven skal være likeverdige. Av *disse* sakene går to tredeler av rettsavgjørelsene i favør av moren og en tredel av rettsavgjørelsene i favør av faren. Skjørten på sin side velger å bruke *hele* tallmaterialet, uten hensyn til årsakene, og kommer slik frem til at alt er i skjønneste orden. I en amerikansk undersøkelse som ble gjengitt i Dagbladet 13. juni 2005, ble det rapportert at 33 % av forskerne som deltok i undersøkelsen, innrømmet på en eller annen måte å ha jukset.

I et avisintervju trøstet en pensjonert dommer med at det stort sett bare er barneloven domstolene bryter, men jeg vet ikke om jeg skal tro ham, for hva gjør de når de ikke tolker barneloven? Skal en fremdeles tro avisene, dømmer de like gjerne turgåere for å plukke mose i statsallmenninger, frikjenner råkjørere fordi de kjører Mercedes og bøtelegger pensjonerte elektrikere for å hjelpe naboer. Dette er hverdagskost i rettsvesenet. En venn av meg ble dømt for tjuvfisking uten å ha fanget en eneste fisk, fordi et fiskeoppsyn mente at han hadde hatt til *hensikt* å la et garn flyte (som var ulovlig i det aktuelle området) – enda han allerede hadde rukket å senke det meste av garnet. Et samlet fagmiljø sa at det ikke fantes objektive kriterier for en slik antakelse, men det hjalp ikke, han ble dømt likevel. Før han døde, sa han til meg at

han nå satte sin lit til en annen dommer. Selv vet jeg ikke om jeg tror på noen himmel lenger, men for enkeltes vedkommende håper jeg i det minste at det finnes en liten grill.

Så en søt liten sommerhistorie fra litt lenger sør i landet: TV-2 rapporterte 16. juni 2009 om en hjertesyk åtteåring som av Aust-Telemark Tingrett ble dømt til å dekke saksomkostningene til en 63 år gammel mann, som de samtidig dømte for å ha forgrepet seg på henne. Dette begynner med andre ord å minne om muslimske tilstander, hvor småjenter blir steinet for å ha blitt voldtatt. Jentas advokat anket avgjørelsen til Agder Lagmannsrett, men anken ble avvist.

Et stadig tilbakevendende motiv i retten er penger: I januar 2007 overdro Advokat Wilfred Rohde Garder mer enn 140 millioner til seg selv fra sin da dødssyke og tungt medisinerende klient, skipsrederen Ole Schrøder (87). Familien protesterte i Oslo Tingrett, men tapte og ble i tillegg dømt til å betale saksomkostninger på fire millioner kroner (Dagens Næringsliv, 12. august 2009). Tradisjonen tro får dommen ingen konsekvenser for Rohde Garder, og nå sitter advokaten på hele familien Schrøders formue. I et annet tilfelle dokumenterte privatetterforsker Tore Sandberg i boka 'Narrespill', hvordan en storbank ranet en annen familie for millionverdier, ved hjelp av dommere i Oslo skifterett.

Tore Sandberg dokumenterte også hvordan Åge Vidar Fjell, Per Liland og Fritz Moen ble uskyldig dømt og måtte sone for drap de umulig hadde kunnet begå. Jeg husker ennå Førstestatsadvokat Lasse Quigstads svar da bevisbyrden ble lagt fram for at dommen i Liland-saken måtte være gal: *"Jeg betrakter dommen for i det alt vesentlige å være korrekt,"* sa han. Slik legger jurister ballen død – de argumenterer ikke, de bare fastslår. Da Liland til slutt ble frikjent og tilkjent erstatning for å ha blitt uriktig dømt, krevde statsadvokaten at Liland skulle betale for kost og losji for de 14 årene han hadde sonet. Hvorfor? Jo, fordi han hadde sittet inne *uten grunn* og derfor ikke var *berettiget* til gratis kost og losji. Som om det var Lilands eget påfunn å sitte i fengsel i 14 år. Igjen er det jussen som taler, men jeg aner også noe mer; tanketom og kald autoritet. Dette er mennesker som bygger karrierer ved å rynke pannen bak tykke briller og si *"hvabehager"* når vi andre sier *"hæ"*.

Politiets Fellesforbund reagerer med å foreslå at privatetterforskere skal forbys å arbeide, *"fordi de svekker rettsstaten"*. Men hva er galt med det da? Jeg mener, har politiet noe i mot at privatetterforskere avdekker enda flere justismord? Kan det være at politiet, fordi de også representerer påtalemakten, heller vil unngå dårlig presse enn å hindre urett i samfunnet? Mye tyder på det, og i alle fall har vi for lengst kommet så langt at rett i retten har blitt synonymt med urett. Når Birgitte Tengs' fetter blir frikjent for drap, men dømmes til å betale erstatning, er det i beste fall uforståelig for de fleste. Og i alle fall er det juss.

Når det har blitt slik at alminnelige menneskers oppfatning av urett blir kalt rett, og at rett blir kalt urett, da har vi et problem. Er uretten så stor som eksemplene ovenfor tyder på, kan en når som helst erstatte det norske rettsvesenet med anarki og gatejustis, og få en større grad av rettferdighet. Urett vil utvilsomt skje også da, men det vil i det minste være tilfeldig og ikke systematisk. Jeg er ikke den første som gjør oppmerksom på problemet, men tilstanden vedvarer – bøker, TV-programmer og kilometervis med spalteplass til tross.

Justismordkommisjonen er opprettet, men den har fått så mange enkeltsaker å hanskes med at den antakelig kommer til å arbeide i flere tiår før noen bestemmer seg for å zoome ut og se på årsakene. I tillegg tåkelegges problemet av at rettsvesenet nå og da klarer å dømme en og annen vinningsforbryter til fengselsstraff, men selv ikke dette er sikkert. Slike saker havner i nyhetene, og dermed tror flertallet av befolkningen, som selv ikke har befatning med systemet, at alt er i orden. Og det er alt retten behøver for å la uretten fortsette.

Likevel er det inntrykket mitt at medieoppmerksomhet også kan ha en annen effekt; dårlig presse over en eller annen hårreisende dom fører noen ganger til at dommen blir anket og omgjort. Slik gikk det med dommeren i Sunnfjord Herredsrett som frikjente en råkjører fordi han hadde kjørt Mercedes. Fyren hadde kjørt i 141 km/t i en 80-soner, og dommeren hadde tolket loven slik at dette var i orden fordi bilen hans hadde så gode kjøreegenskaper. Takket være en våken journalist ble dommeren denne gangen tatt med buksene nede og hele saken havnet i avisene med bilde av den uheldige dommeren. Med et alarmert pressekorps hadde ikke lagdommeren noe valg, og i ankesaken ble råkjøreren dømt for fartsovertredelse. Lagmannsretten hadde underkastet saken en grundigere juridisk analyse og nå kommet til at det faktisk *var* straffbart å kjøre så fort som 141 km/t i en 80 sone, selv med en Mercedes. Med dette var kanskje den enkleste form for logikk i jussen tilbake på plass og folket pustet lettet ut. Men hva da med mer komplisert logikk, slik som i min egen sak? Hvis det må to runder til i retten for å fastslå at det galt å kjøre for fort, gir svaret seg selv, og analogien med den før omtalte snøballen blir igjen hyperaktuell.

Logiske blemmer av et slikt format burde egentlig ikke være mulig å overleve, men i møte med massemedier har dommere utviklet en helt spesiell svarteknikk. Som politikere lar de ganske enkelt være å svare, men de gjør det i tillegg med en selvfølge og autoritet som effektivt parkerer alle oppfølgingsspørsmål. Et typisk svar begynner omtrent slik: "*Jeg har ikke anledning til å kommentere denne spesielle dommen, men generelt er det slik at ...*". Jeg har til dags dato ikke opplevd at journalister har maktet å slå hull i denne muren.

Saken reiser også et annet viktig spørsmål. Hvis retten mente at den hadde rett første gang, hvorfor skulle den la seg skremme av et presseoppslag til å dømme annerledes andre gang? Pressen gjør jo ikke annet enn å rapportere likevel. Den logiske konsekvensen er foruroligende; dommere er fullstendig klar over at det de gjør er urett, men de er redde for dårlig presse. I dette reflekteres også politikernes hensyn. Poenget er ikke hva rikets tilstand vitterlig er, men hva folk flest *tror* at rikets tilstand er. Jeg tror dette kanskje er hovedgrunnen til at reelle forhold av politikere flest oppfattes som uinteressante. Når det likevel en sjelden gang skjer, kalles det *realpolitikk* for at det ikke skal forveksles med vanlig politikk. En kjent tysk politiker sa en gang dette: "*Hvilken lykke det er for regjeringer at folk ikke tenker!*" Politikeren het Adolf Hitler og bygde en hel karriere på samme erkjennelse.

Men hvorfor finnes det så mange forbrytere nettopp blant dommere? Ble dommere tilfeldig valgt blant befolkningen, ville de jo være like lovlydige som folk flest, og som barn trodde jeg faktisk at de var *mer* lovlydige enn vanlige mennesker. Men det jeg selv og mange andre opplever, indikerer med god margin det stikk motsatte. Jeg har ingen god forklaring på fenomenet, men jeg har en hypotese som kan forsøkes testet av dem som føler seg kallet til det: Dommere rekrutteres fra advokatyret, og advokater er den eneste yrkesgruppen her i landet som har gjort det til levebrød å fordreie sannheten. Vel har de skarp konkurranse fra politikere og prester, men sistnevnte hevder i det minste å tro på det de selv sier. Advokaters suksess er tuftet på ett kriterium alene, og det er evnen til å tjene penger på å fremstille en sak ensidig og å vinne saken for denne siden, uavhengig av *hvilken* side dette måtte være. Dette betyr at både moral og logikk for en advokat vil være underordnet selve resultatet, fordi poenget jo bare er å vinne. Etter å ha ført et slikt liv i mange år, blir de verste av dem dommere, og da er det kanskje ikke så rart at dommere, hyppigere enn andre mennesker, vil velge løsninger som oppfattes som umoralske eller logisk korrupte. Det kan også tenkes andre grunner, men jeg skal diskutere disse samlet i kapittel 4.

Uansett kom saken min en journalist for øre. Hun ringte og ba om å få oversendt saksdokumentene, noe hun fikk. Et par uker senere kom hun hjem på besøk og fortalte at redaksjonen i avisen først ikke hadde trodd på ryktene, men hadde bestemt seg for å undersøke saken likevel. Etter å ha endevendt saksdokumentene var avisens konklusjon entydig; retten hadde gjennom to behandlinger brutt hver eneste tøddel i hele barneloven og hadde gjort bruk av vikarierende argumenter og fortelser for å få det til. Det påfølgende presseoppslaget vakte oppsikt: En dommer uttalte seg og beklaget den dårlige rettsikkerheten i slike saker, og barne- og familieministeren ønsket et personlig møte med meg. Sistnevnte var både forståelsesfull, medfølelse og sympatisk, men kunne ikke gjøre noen verdens ting fordi det lå utenfor hennes doméne som minister. Dommere var suverene i slike saker sa hun, men hun fortalte også at hun ville forsøke å forandre loven slik at den ble bedre og klarere. Jeg innvendte at dommere bryr seg svært lite om loven, og at nye lovforslag derfor ikke var veien å gå. Hun var klar over problemet, sa hun, men visste ikke hva hun ellers skulle gjøre, ga meg en klem og ønsket meg lykke til. Journalisten fikk en pressepris for god journalistikk.

Jeg vet hva hun kunne ha gjort, hvis hun hadde hatt mot nok: Foreslå at vi behandler alle lovbrutere likt, altså som om de var kriminelle. Konsekvensen av dette blir dramatisk; da må også dommere holdes ansvarlig for lovbrudd som de begår i retten og straffes med bøter eller fengsel, slik de selv gjør med andre forbrytere. Videre bør det være et ufravikelig krav at en dom kan vise til både logisk konsekvens og moralsk innhold i forhold til lovens intensjoner. En må gjerne oppnevne en egen kontrollnemnd, kall den gjerne logikknemnda, som sitter over domstolene, for å se til at disse kriteriene blir fulgt. Prinsippet er det samme som ligger til grunn for strafferetten; avskrekking. Loven alene er ikke garanti god nok for at folk (nå utvidet til å inkludere dommere) skal være lovlydige, det skal i tillegg ha konsekvenser dersom en velger å bryte loven. Så enkelt, men likevel så vanskelig at ingen ennå har foreslått det. Det er også nærliggende å bruke metoder vi i dag anvender til bekjemping av organisert kriminalitet, slik som straffelovens paragraf 60 a. Profesjonelle skurker med høye samfunnsposisjoner er svært vanskelig å ramme med konvensjonelle metoder.

Lagdommerne fra Frostating Lagmannsrett har brutt de lovene det vel går an å bryte, men i stedet for straff belønnes de med styreverv, lønnspålegg og oppgaver som stiller høye etiske krav. Jeg tror ikke dette er veien å gå for å komme problemet til livs. Er filosofien bak den strafferetten de selv sverger til riktig, vil de ved belønning fortsette å gjøre urett, kanskje enda mer urett, men ved straff vil de kanskje vurdere å slutte å gjøre urett. Hver kan vurdere for seg selv hva slags dommere vi vil ha. Hvorfor skal leger og flygeledere kunne holdes ansvarlige for bare å glippe med øynene, mens dommere skal gå fri fra overlagte lovbrudd? Jeg synes heller ikke det er særlig formildende at loven brytes i rettssalen, tvert om.

Motargumentet er gitt på forhånd; er du ikke fornøyd med dommen din kan du bare anke. Greit nok, men dette forutsetter at en har ressurser til å anke med, og dette er det få andre enn påtalemakten som har. Skilte fedre som blir idømt saksomkostninger vil neppe være særlig motiverte til å anke, og forstår jeg Rune Harald Rækken rett, brukes saksomkostninger jevnlig for å avskrekke barnefedre nettopp fra å anke. I skrivende stund eksisterer det dessuten et lovforslag som går ut på å belønne straffedømte med avslag i straffen dersom de *lar være* å anke saken sin til høyere rettsinstanser. Argumentet er at rettsvesenet skal effektiviseres. Jeg velger å tro at forslagsstilleren er klar over konsekvensene av forslaget; enda færre vil anke og med det forsvinner også den siste rest av håp om rettferdighet for feildømte. Og som om dette i seg selv ikke er ille nok, er det nå politisk enighet om også å avskaffe juryordningen (etter 122 år), og dermed utraderes også det som måtte være igjen av sunt bondevett fra rettssalene.

Forslaget om å belønne straffedømte for ikke å anke minner sterkt om en amerikansk *plea bargain*, men rettsvesenet i USA bør ikke danne modell for vårt eget: I Florida har universitetsprofessoren Sami Al-Arian foreløpig sittet fengslet i fem år, enda han ble frikjent av retten på alle punkter. Hvorfor? Myndighetene ønsket ham likevel dømt, og truet derfor med en kostbar og langvarig ankesak, dersom han ikke gikk med på et 'forlik' hvor han likevel innrømmet skyld. Dr. Al-Arian gikk slik med på å ha betalt sin egen svogers bistandsadvokat i en sak hvor også svogeren ble frikjent, og for dette blir han foreløpig belønnet med tap av arbeid, 6 års fengsel og deportasjon. Ett eksempel til: For få år siden skjøt fire politimenn i New York 41 skudd mot en ubevæpnet mann. 19 av skuddene traff, og mannen ble drept. Politimennene ble frifunnet for drap. På den andre siden risikerer ei 11 år gammel jente fra California å måtte sone fire år i fengsel, fordi hun returnerte et steinkast fra et annet barn. Anklagerens begrunnelse; ”*steinkast kan være livsfarlig*”. Denne særegne formen for logikk finnes også i norsk rettsvesen; blant annet tok Riksadvokaten ut tiltale mot en 24 år gammel mann, med 15 års strafferamme, for å ha kastet bløtkake på finansministeren. Noen år senere rygget en mann én meter med bilen sin, for å gi plass til en annen bil, men fordi han også hadde drukket, ble han dømt til fengsel i 18 dager, en bot på 36.000 kroner og ble fratatt førerkortet i tre år (NRK, 28. april 2009). For rettroende jurister finnes det tross alt en form for logikk, også i slike saker, selv om det for vanlige mennesker ikke kan oppfattes som noe annet enn himmelropende urettferdig. Men når Birgitte Tengs' fetter frikjennes for drap, og så dømmes til å betale erstatning, da forsvinner den siste rest av logikk, og alt som blir tilbake er jussen selv. Juridisk logikk er en disiplin som vanskelig lar seg kritisere, men en sjelden gang blottlegger den seg selv i all sin gru, som da den republikanske senatoren og juristen Orrin Hatch uttalte at: ”*Dødsstraffen er vårt samfunns anerkjennelse av menneskelivets ukrenkelighet.*”

Første mål bør være å innrette samfunnet på en slik måte at det i fremtiden blir mulig å innsette dommere med intakt logikk og moral, noe som med dagens system nærmest vil være en umulig oppgave. Lykkes en i dette, vil en etter hvert kunne bygge opp en lovlydig dommerstand, og med dette vil det også bli aktuelt å revurdere selve lovverket. Etter alt å dømme ligger mye av problemet også her. Eksemplene er mange, men la meg bare nevne disse fra hukommelsen: Loven som straffet en pensjonert elektriker for å hjelpe en hyttenabo med å legge en jordledning, er ingen god lov. Jeg synes videre det er vanvidd å bli promilledømt for å kjøre gressklipper med et par drammer under beltet, og kanskje enda verre å bli dømt for uaktsomt drap når en selvmordskandidat kaster seg ut i veibanen foran bilen din. Jeg synes også det er merkelig at det skal være lov å kjøpe og selge politiradioer, mens det ikke er lov å lytte på dem. Bioteknologiloven som setter forbud mot stamcellebehandling for å redde dødssyke mennesker, synes heller ikke å være særlig fornuftig, annet enn for de mest hardkokte kirkegjengere. Loven om arveavgift bryter på samme måte med både moral, anstendighet og fornuft, fordi vi må skatte av verdier som allerede er beskattet både to og tre ganger før. Følgen er at mange mister barndomshjemmet sitt når foreldrene dør, rett og slett fordi de ikke har råd til å betale avgiften. Lista over molbolover er endeløs, men her må vi ta noe av skylden selv; vi har selv sørget for å velge inn dem som ga oss disse lovene. Velger vi hodeløst, øker også risikoen for å få hodeløse politikere. Likevel er det her det må starte; skal vi få lovlydige dommere, må vi først sørge for å velge inn intelligente og modige politikere.

Én løsning er å vende ryggen til dagens politikere; ti dem i hjel, lat som om de ikke eksisterer, boikott valgene og skru av fjernsynet når de snakker. Snakk deretter med kloke og gode mennesker du måtte kjenne for å overtale dem til å representere oss, gjerne gjennom dagens politiske partier, men like gjerne gjennom å stifte nye partier. Skru på fjernsynet igjen, møt opp til valgene og stem dem inn. Intet mindre enn en folkebevegelse vil være nødvendig.

CBS-journalist Andy Rooney foreslår å opprette et 'Smart Board' eller et folkestyre av universitetsprofessorer, alle med doktorgrad, som skal ha til oppgave å foreslå gode, logiske løsninger på vanskelige samfunnsoppgaver. Et slikt styre bør ifølge journalisten ha full mediedekning, slik at politikere som heller velger politiske løsninger, vil få tilsvarende oppmerksomhet. Andy Rooney mener at hovedproblemet i dag er at politikere rett og slett er for dumme, og derfor velger dårlige løsninger av vanvare. Alternativet er jo selvfølgelig at de vet hva de gjør.

Min egen mening er at samfunnet har blitt så komplisert å styre at ansvaret bare trygt kan overlates til de mest begavede, men i dag søker disse seg gjerne til andre områder enn politikken. Dessuten etterspørres verken kunnskap, intelligens eller visdom i politikken, men derimot kjønn, alder og bosted. Da kommer sjelelige egenskaper i andre rekke. Eksempelvis har det inntil nylig vært vanlig å utnevne utenriksministere som ikke kan engelsk, kunnskapsministere uten kunnskap, eller helse- og næringsministere uten annen utdanning enn folkehøyskole. Dette kan ikke bety annet enn at regjeringen vår mener at det ikke er viktig å kunne noe, noe som i neste omgang må bety at de mener at det heller ikke er så viktig å få til noe, annet enn å besitte ministerposter. Det er med andre ord symbolverdier regjeringen vår først og fremst er interessert i, og ikke reelle verdier, sannsynligvis fordi det første gir størst uttelling i form av stemmer. Realpolitikk er jo en vanskelig disiplin, fordi det blant annet innebærer problemløsning, mens symbolpolitikk krever absolutt ingen ting.

2.8. SLUTTSPILL

Resten av historien handler om konsekvensene av den uretten som retten daglig begår mot barn og fedre, og ikke minst følgene av lagmannsrettens avgjørelse om å la barna mine flytte og bo alene med en psykisk syk mor, etter alt å dømme av kvinnepolitiske hensyn.

For min egen del ble belastningen så stor at jeg etter hvert måtte melde fra til arbeidsgiver at jeg bare delvis kunne løse arbeidsoppgavene mine. Arbeidet mitt var å tenke, og når tankene hele tiden var hos barna, ble dette vanskelig. Jeg ble først gitt aktiv sykemelding i ett års tid og deretter en såkalt 'bedriftsintern attføring' hvor lønnen min ble betalt av trygdekontoret. Jeg ble satt til arbeid med relativt lav stressfaktor; jeg skrev ei lærebok, foreleste litt, holdt noen foredrag og skrev noen rapporter. Først reagerte jeg med å trappe opp dette arbeidet, men det gikk ikke så bra, og en dag falt jeg sammen i korridoren, sannsynligvis etter å ha hyperventilert. Jeg ble båret inn på et kontor av to kolleger, våknet opp og tittet inn i ansiktet på en lege som ville ha 220 kroner av meg. Han tok pengene, skrev ut en sykemelding, ga meg to tabletter og sendte meg hjem for å sove.

Fastlegen min ga nå beskjed om at jeg burde få psykiatrisk hjelp, rekvirerte en drosje til psykiatrisk poliklinikk og ba meg ta med tøy og toalettsaker. Jeg pekte på tidligere erfaringer og innvendte at disse menneskene neppe var i stand til å hjelpe, men han ba meg reise likevel. Psykiateren var en hyggelig fyr som hørte på meg og lurte på hvordan jeg hadde det, men ut over det kunne han ikke gjøre noe. Han minnet meg litt om Nils Vogt i teaterstykket 'Tilbake til Rødt' – han myste på meg over skrivebordet og flettet inn et "hmmm, ja nettopp" her og et "akkurat, jeg forstår" der. Det eneste han kunne meddele, var at han hadde gått til psykiater selv da han ble skilt og mistet kontakten med sine egne barn, og at jeg gjerne måtte komme tilbake hvis jeg følte behov for det. Han stakk en regning på 400 kroner i hånden min og viste

meg ut. Jeg følte at jeg hadde fått mer hjelp av samtalen med drosjesjåføren enn jeg hadde med psykiateren, så jeg rev regningen i stykker og kastet bitene i ei papirkorg. Jeg lovet meg selv at jeg aldri mer skulle snakke med verken psykologer eller psykiatere.

For barna ble det verre, men barnevernet hadde til å begynne med definert seg ut av problemet, inntil en lærerinne på barnas nye hjemsted tok affære. Hun fortalte meg senere at hun hadde hatt et utall av samtaler med ekskona hvor hun hadde fått beskjed om at barna var seksuelt misbrukt og hadde måttet flykte. Barna selv dementerte dette heftig og ga dessuten uttrykk for at de *hadde* lyst til å treffe meg. Læreren anmeldte derfor saken til helsetilsynet, og med dette måtte barnevernet reagere, om enn noe motvillig. De intervjuet barna og kom til samme konklusjon som lærerinnen, og etter hvert fant de også ut at de skulle ringe meg. I mellomtiden hadde ekskona fått en dom på seg for sabotasje av samværsretten og hadde nå begynt å bli samarbeidsvillig, men ikke uten vilkår. Barnevernet opplyste meg om at de ville forsøke å få i stand et todagers besøk av barna, som en prøveordning sa de, men med en tilsynsfører fra barnevernet. *"Hvorfor tilsynsfører?"* ville jeg vite. *"Fordi moren krever det,"* svarte barnevernssjefen, *"og dessuten kunne det jo være greit for deg også å ha en mellommann første gang du skal se barna dine, ikke sant?"* Jeg kjente sinnet steg i meg og svarte: *"Dette er jo nettopp å legitimere morens påstander – aldri i verden!!"*. *"Første gang jeg skal se barna mine?"* hermet jeg, *"jeg har byttet bleier på dem fra de var født og oppdratt dem i 12 år – og så skal jeg behøve tilsyn?!"* Forslaget var uhyrlig.

Barnevernssjefen ba om tenkepause og ringte opp igjen dagen etter med følgende forslag. Barna skulle få komme på besøk alene, men med en lapp i lommen med telefonnummeret til barnevernet. Var dette et kompromiss jeg kunne gå med på? Jeg kokte ennå av sinne og spurte barnevernssjefen om det var slik at jeg også kunne kreve en tilsynsfører hos moren? *"Jo, det kan du jo for så vidt, men,"* kom det tamt i den andre enden. Jeg lot retorikken ligge, besinnet meg og ba ham om å sende barna, med eller uten lapp i lommen. Var dette forresten noe barna selv hadde bedt om? Nei, igjen var det en av morens betingelser for å sende dem på besøk. Det besøket retten ved dom allerede hadde gitt meg i to år.

Etter to års sammenhengende separasjon skulle jeg altså få se barna mine igjen i hele to dager! Den rettslig pålagte samværsavtalen ga meg 5 uker om sommeren, andre skoleferier og to langhelger, men hva betydde vel det, det var jo likevel bare en dom. Jeg kjørte til Molde med hjertet i halsen. Jeg ventet. Der var de, godt ute på flyplassen så de meg gjennom glassvinduene. *"Der er han!"* ropte de og sprang mot inngangen. Jeg gikk ned på knær og tok i mot dem med begge armene. Vi holdt rundt hverandre i 5–10 minutter uten et ord. Eldste datters første ord var: *"Pappa, tror du Gud bryr seg om oss?"* Jeg: *"Nei."* Hun: *"Ikke jeg heller."* Foranledningen var utallige kveldsbønner fra 2–4 år tilbake om at vi måtte får være sammen. Men gleden ble kortvarig; ekskona hadde regissert hele oppholdet ved å ringe venninnene til barna og avtale overnattingsbesøk for dem. Jeg klarte imidlertid å forhandle meg ut av situasjonen med foreldrene og endte opp med noen timer såkalt 'kvalitetstid', og så måtte de tilbake. På denne tiden var loven så viselig innrettet at den som fikk besøk, normalt faren, ikke bare måtte betale bidrag, men også reisekostnadene. Om dette var grunnen til at de fleste skilte kvinner flyttet så langt unna fedrene som mulig vet jeg ikke, men effekten ble i alle fall at mange fedre heller ikke hadde råd til å treffe barna sine. I ett av disse tilfellene vet jeg at en kvinne hadde giftet seg igjen med en mangemillionær, men likevel overlot eksmannen til regelverket som påla ham både bidrag og billettutgifter, med velsignelse av både loven og byråkratiet.

En venn av meg opplevde at kona tok med seg datteren hans, flyttet til Tyskland og fikk ham frakjent både forelderskap, omsorgsrett og besøksadgang, uten at han selv engang fikk være til stede. I dag mottar han lett maskerte nødrop fra ei tolv år gammel jente som han ikke har sett på tre år, mens han stilltiende må akseptere illevarslende rapporter fra datterens skole, om omsorgssvikt i hjemmet og akutte atferdsvansker. Så hvordan reagerer norske myndigheter på dette? Jo da, de fordoblet barnebidraget, selv om ekskona er millionær og har en årsinntekt som er ni ganger så høy som hans egen, fordi hun bor i utlandet, og regner nå saken som avsluttet. Det siste brevet var undertegnet av likestillings- og diskrimineringsombud Beate Gangås og Elisabeth Haugseth. Min venn, som for få år siden var en ung og suksessrik produksjef i et kjent handelshus, er i dag medisinerert og uførepensjonert, og vier seg nå til rollen som redaktør for en nettside som kjemper for fedres og bortførte barns rettigheter.

Men min ekskone hadde også gjort et annet trekk. Mens saken gikk for retten, bestemte hun seg for å gå ned i 25 % stilling – og krevde at jeg kompenserte for lønnsreduksjonen, i form av bidrag for en periode med delt omsorg, med ett års tilbakevirkende kraft. Dette innvilget trygdekontoret (i dag NAV) henne øyeblikkelig og sendte meg en regning på 80.000 kroner med 14 dagers betalingsfrist. Jeg protesterte, men for døve ører. Jeg innvendte at hun selv hadde valgt å gå ned i stilling, men den kvinnelige trygdefunksjonæren så triumferende på meg og sa skarpt: ”*Det er ingenting i loven som forbyr en å gå ned i stilling!*”

Senere, da det ble det min tur, var det ingen tilsvarende forståelse å finne: Jeg mistet arbeidet mitt og ba derfor trygdekontoret om nedsettelse av bidragsbeløpet. Men da var verken oppsigelsesbrev eller trygdeetatens egne brev om nedsettelse av ytelser ”*god nok dokumentasjon*” (nei, jeg tuller ikke, dette *er* faktisk begrunnelsen). Saken verserte i ett år og protester fra min side resulterte bare i at de *hevet* bidragsbeløpet. Utmattet ba jeg til slutt en advokat om hjelp; han ringte Trygdekontoret Innkrevingsentral (i dag NAVI) i Bjørnevatn og spurte hva de holdt på med. ”*En feil,*” svarte de, og så satte de bidragsbeløpet ned. Med dette var mistanken sådd om at det ikke bare er dommere som har et lemfeldig forhold til loven, sannsynligvis har byråkratene også det samme forholdet til regelverket.

Så skjer det uunngåelige; ekskona blir tvangsinnlagt på psykiatrisk sykehus med en meget alvorlig diagnose, og fagfolkene bekrefter etter hvert at symptomene kan dokumenteres tilbake over lang tid, men selvfølgelig uten at noen har funnet på å reagere. Barna hadde da i flere år, fra de var 10-12 år gamle, måttet forholde seg til slike påstander som at venninnene deres kunne være spioner, at røykvarslere var avlyttingsutstyr eller at biler som passerte huset hadde fargekoder for lettere å kunne overvåke dem. Psykologene karakteriserte dem som sterkt traumatiserte; den ene av dem hadde utviklet anoreksi og var så redusert at hun knapt kunne gå. I skrivende stund går hun fremdeles til terapi. Barnevernet ringte meg, informerte meg om det inntrufne og spurte om jeg ikke kunne tenke meg å være fosterfar for barna mine? Hensikten var å bygge barna opp igjen slik at de igjen kunne sendes tilbake til moren, sa de. Jeg stusset litt over begrunnelsen, men aksepterte, og etter en liten ventetid ankom begge barna med fly til Molde. Eldste datter var da så dårlig at jeg parkerte samtlige jobbprosjekter til fordel for en tilværelse som sosialarbeider 18 timer i døgnet, noen ganger 24 timer. Det var en dramatisk tid, men etter en liten stund begynte hun å spise igjen – hun la på seg 9 kg, gikk ut med gamle venner og fullførte ungdomsskolen med 10 seksere. Yngste datter virket mer uberørt, men også hun hadde reaksjoner som hun satte i forbindelse med oppholdet hos moren. Jeg var nå godkjent og oppnevnt som fosterfar for egne barn, men altså ennå ikke far. Forelderrollen hadde barnevernet. Da det etter hvert ble klart at morens sykdom ville bli langvarig, kanskje permanent, ble hun fradømt omsorgen for barna, og etter enda 6 måneder ble omsorgen overdratt til meg av retten – nå uten protester. Jeg var igjen far. Her avla

dessuten barna full forklaring med egen advokat, og slik ble også pedofilianklagene begravet for godt – men det tok fem år før det skjedde. For meg, fem svært lange år.

I forbindelse med den siste prosessen traff jeg en tidligere Statsadvokat som nå drev privatpraksis i Stavanger. Hun fortalte meg at hun i dag knapt opplevde barnefordelingssaker hvor moren *ikke* anklaget faren for å være pedofil. Konsekvensene av dette er dramatiske. Det betyr enten at så å si alle skilte menn i dag er pedofile, eller at kvinner som ønsker å skilles, lyver over en lav sko. Hovedkriteriet for slike anklager synes imidlertid bare å være at du blir gjenkjent som mann: En barndomsvenn av meg arbeidet i flere år som førskolelærer, men sluttet etter at mødre begynte å ta barna sine ut av barnehagen hans, fordi de hadde oppdaget at det arbeidet en mann der. I dag arbeider han i grunnskolen. Jeg vet bare dette; det er veldig vanskelig både for meg og andre skilte menn å kjenne seg igjen i slike anklager.

Etter nye brev med pedofilianklager av både meg og min avdøde far valgte moren min, etter råd fra en tidligere lensmann på hjemstedet sitt, å anmelde for ærekrenkelse. Hensikten hennes var ganske enkelt å demtere ryktene. Statsadvokaten av slo både anmeldelse og anke med at *"allmenne hensyn ikke krever påtale"*. *"Allmenne hensyn – holder det ikke med personlige hensyn da?"* innvendte hun. Statsadvokaten svarte med et spørsmål: *"Er det ikke nok at dere vet at anklagene ikke er sanne?"* Nei, det er ikke nok – rykter rammer likevel, men saken min er ikke enestående. Advokat John Christian Elden sier dette i en artikkel i Dagbladets 'Magasinet' 16. juli 2005: *"Det spiller ingen rolle om anklagede menn anmelder eller ikke, utfallet blir likevel ofte det samme; henleggelse. Det er politisk ukorrekt å ta ut tiltale den andre veien."*

I høyden kan du håpe på en gjenopptakelse. Av incestdømte for perioden 1988-1993, er foreløpig 24 menn frikjent, 10 av dem takket være noe så sjeldent som en ærlig dommer; tidligere lagdommer Trygve Lange-Nielsen. Men det er ingen lett kamp Lange-Nielsen fører; dommere og fagdommere både overprøver juryer og avslår gjenopptakelsesbegjæringer. En av disse fagdommerne, en tidligere overlege ved Aker sykehus, gikk så langt at han stanset granskningsarbeidet av en gammel incestdom, uten at noen reagerte. Motivene kan en bare spekulere over, men overlegen sto selv bak mange av de domfellelsene som i ettertid har blitt opphevet. Lange-Nielsen tror tallet på feildømte i slike saker ligger på over 100. Men det er illevarslende at dommere først tør å snu seg mot systemet, etter at de har blitt pensjonister.

Barna mine har nå funnet igjen gamle venninner, og et nytt familieliv har etablert seg, men følgene har vært dramatiske for oss alle; depresjoner, angst, anoreksi, uførhet, fattigdom og arbeidsløshet. Og for ekskona; hva om psykologene hadde turt å rapportere om sykdommen hennes tidligere? Hadde hun kommet under behandling tidlig kunne hun kanskje ha vært frisk i dag, og familien vært intakt, men i stedet velger altså både dommere og psykologer med åpne øyne å ødelegge en hel familie, trolig av kvinnepolitiske hensyn.

Kunne de kanskje stilles til ansvar for hva de hadde gjort? Jeg stilte spørsmålet til en gruppe advokater i Molde, men de frarådet meg å gå til sak mot staten, da sjansen var stor for at systemet bare ville frikjenne seg selv og idømme meg saksomkostninger nok en gang. Jeg ga opp prosjektet.

Jeg ba i stedet om et møte med NAV for å be om økonomisk støtte til familien – fordi det offentlige jo hadde overlatt til meg å reparere de skadene som det offentlige hadde påført barna. Følgene av dette var blant annet at jeg ikke kunne arbeide. NAV svarte at de oppfattet henvendelsen som pengeutpressing. Jeg forlot møtet i sinne, og det var det siste jeg hørte fra

NAV. Selv om selve grunnidéen bak NAV som organisasjon er å foreta bedre helhetlige vurderinger, tror jeg aldri jeg har møtt større uforstand for helhetlige tenking, enn nettopp hos NAV.

En tid før hadde jeg skrevet til TV2 i håp om at de kunne ta opp spørsmålet. De svarte at slike saker *ikke tilhørte det offentlige rom, men det private rom*. Brevet var signert Gerhard Helskog. Igjen ble jeg forbauset. Er det ikke en offentlig sak at dommere begår lovbrudd da? Selvfølgelig er det en offentlig sak, men når landets kanskje mest oppegående journalister hevder det stikk motsatte, må de være under et ekstremt sterkt press. Normalt reagerer jo disse journalistene når statsmakten begår overgrep, men altså ikke i dette tilfellet. Journalist Eva Norderhaug forklarte meg at det var så *mange* slike saker – derfor! Igjen et argument for at problemet nettopp burde ha vært belyst, så hva var problemet? Hadde vi nå også fått politisk korrekte samfunnskritikere? Andre hendelser tydet også på det:

I den såkalte Hjelmelandsaken hadde en far som ikke fikk se barna sine tatt en hel barnehage som gisler for å bli hørt. Journalist Knut Olsens respons var å innkalle til et debattprogram i NRK. Og temavalget for debatten? Jo da: ”*Er sikkerheten i norske barnehager god nok?*” Hva slags krefter er det som skremmer gode og samfunnskritiske journalister fra å stille de mest åpenbare spørsmål? Én journalist lot seg likevel ikke skremme; Per Ståle Lønning stilte spørsmål ved selve årsaken til dramaet ved blant annet å intervju gisseltakeren, men ble belønnet med anmeldelse og refs fra pressens faglige utvalg. Selv måtte jeg bekjempe tanker som ville fått mannen fra Hjelmeland til å fortone seg som en speidergutt. Å være mann koster, kanskje mer enn det noen gang har gjort.

Å være barn koster kanskje enda mer: På 1980-tallet ble dobbeltarbeidende småbarnsforeldre kurset av psykologer, pedagoger og sosiologer i hvordan de skulle bekjempe ’tidsklemma’ og sikre seg mer nattesøvn. Løsningen var å legge barna på egne rom og la dem skrike seg i søvn alene, for gikk du inn til dem eller tok dem over i din egen seng hadde du tapt slaget – sa ekspertene. Om morgenen kledde du på dem, kastet dem i bilen og kjørte dem til barnehagen. Etter arbeid var det henting, middag, husarbeid og barne-TV, og så noen minutter kvalitetstid, før sirkelen igjen var sluttet. Siste råd fra ekspertene er døgnåpne barnehager, men i utlandet er en litt mer forsiktige: Professor i psykiatri ved University of London, dr. Jay Belsky, sier at han har observasjoner som indikerer at barnehagebarn blir mer aggressive enn andre barn. Men i Norge er denne typen debatter ennå ikke god latin og eksisterer følgelig heller ikke. I høyden uttrykker mediene nå og da engstelse for at 20.000 norske barn får sovemedisin og at Norge nå ligger i verdenstoppen i å medisinerer barn mot søvnproblemer. Fra 2004 til 2007 økte antallet brukere av vanedannende sovemedisiner med 55 % i alderen 0 – 19 år (NTB, 26. oktober 2008).

Forsøk med aper og rotter viser entydig at unge individer som blir frarøvet kroppslig kontakt med foreldrene, utvikler angst, panikk, depresjoner og noen ganger hjerneskadet med påfølgende hukommelsestap. Dette gjelder sannsynligvis ikke bare aper og rotter. Også hos mennesker er det kjent at kroppskontakt demper de samme symptomene, men det løser selvfølgelig ikke sosiologenes ’tidsklemme’. Om det ville redusert krybbedød, psykiske lidelser hos barn og ungdomskriminalitet, vet jeg ikke, men det er i alle fall sannsynlig at ”*sikkerheten for norske barn*” burde dreie seg om mer enn å beskytte barnehager mot fedre som ikke får se barna sine.

Jeg tror årsaken er at kvinner med stor suksess har klart å plassere seg selv i offerrollen. Dette har de gjort ved stadige påminnelser om overgrep og ved å peke på båndene til en enda

svakere part; nemlig barna. Dette vekker så sterke følelser hos de fleste at det blir nærmest umulig å motsi dem. Det blir som å si at jøder etter den andre verdenskrig har begått overgrep. Det blir umulig for de fleste, fordi jødene allerede *har* offerrollen, og igjen vekkes følelser som er så sterke at en ser bort fra selv den mest åpenbare urett. Da er menn av Knut Olsens støpning sjanseløse – de kan ikke stille spørsmålet. Men andre kan.

2.9. 'KVINNER OG BARN' MEST OM KVINNER

”*Kvinner og barn først,*” heter det, når et skip synker og passasjerene må gå i livbåtene. Som liten gutt spurte jeg mor hvorfor det var slik, og fikk til svar at menn ville klare seg bedre uten livbåt enn kvinner og barn ville, fordi vi var sterkere. I dag vet jeg at uten livbåt er sjansene for å overleve størst for den som har mest underhudsfett eller størst kroppsmasse. De beste langdistansesvømmere er av samme grunn kvinner.

”*Spiller ingen rolle,*” sa en psykolog til meg; båndet mellom kvinner og barn er sterkere enn mellom menn og barn. ”*Er det?*” spurte jeg troskyldig. Han vaklet et lite øyeblikk, men tok seg raskt inn igjen og sa: ”*Ja, vi antar det fordi de føder og dier. Det er en del antakelser i psykologien, og dette er en av dem.*” Selv kjenner jeg til flere tilfeller hvor båndet til faren synes å være sterkere, men dette var psykologen lite interessert i å høre om. ”*Dette har med følelser å gjøre,*” forklarte en kvinnelig venn meg, og fortsatte: ”*Og kvinners følelser er bedre utviklet enn hos menn, noe menn aldri kan forstå, men vi kvinner vet bare at det er slik!*” Hva visste forresten hun om hvilke følelser jeg hadde for mine barn, innvendte jeg, men ble satt på plass med latter, mild hoderysting og en forklaring om at forholdet mellom kvinner og barn var magisk. Jeg ble forklart at både magi og innsikt om hvem som var i besittelse av magien, var fraværende hos menn, for slik var det bare! Den påståtte magien synes likevel å harmonere dårlig med krav om fri abort og flere barnehager, men som min venninne tålmodig forklarte meg; dette handler om følelser, og det vet jo vi menn ingenting om.

Jeg var egentlig litt forbauset fordi hun hadde vært en aktiv forkjemper for likestilling, men så husket jeg et 8. mars-tog på begynnelsen av 80-tallet som hadde vært en åpenbaring for meg: På en av de første plakatene stod det ”*Likestilling!*”. Greit nok, tenkte jeg, det skulle da bare mangle – hvem kunne være uenig i det? Det måtte eventuelt være Torbjørn Yggeseth. Men litt lenger bak i toget dukket det opp en ny parole hvor det sto: ”*Nei til kjønnsnøytral barnelov!*” De som gikk bak denne, ropte taktfast: ”*Kvinner sak er barnsak og barnsak er kvinnesak!*” Bak denne igjen ble det slått til lyd for lik kjønnsfordeling i alle yrker, fra sykepleiere til bilmekanikere, ved bruk av kjønnskvalifisering – da først ville en ha klart å skape et kjønnsnøytralt samfunn, som da likevel ikke var målet ifølge forrige parole.

Var det bare jeg som hadde registrerte en logisk brist her? Jeg så meg rundt; men det kom ingen reaksjoner, bortsett fra et par unge gutter som ropte ”*Ja til porno!*” mot noen kvinner som holdt et banner mellom seg som forkynte ”*Nei til salg av kvinnekroppen!*”. Tilropene antydte at det også fantes mannlige nakenmodeller og at en av de protesterende kvinnene hadde vært observert hylende av begeistring på en Chippendales-konsert. Ikke visste jeg, men jeg hadde da fått med meg at det stort sett var kvinner som så på mannlige strippere, enten de nå sang eller ei. Men så lenge de gikk i tog, så disse kvinnene veldig sinte og forurettede ut.

På 1990-tallet kom ’backlash konferansen’ fordi 25 års likestillingskamp ikke hadde ført fram. Jenter foretrakk fremdeles fag som ’form og farge’ og valgte bort matte og fysikk til

fordel for språk, pleie eller omsorgsfag. En storstilt satsing på å få fram kvinnelige gründere i næringslivet førte på samme måte til en flom av søknader om å starte husflidsbedrifter. Men regjeringen visste råd; vi må bare bruke mer penger på holdningskampanjer, så vil dette rette seg! I 2006 utvidet de budsjettet og bevilget hele 1.1 milliard kroner på å tvinge frem flere kvinnelige gründere, men resultatet ble en nedgang på rundt 2%. Og regjeringens konklusjon? Hold deg fast; dette betyr bare at vi må bruke enda mer penger neste år! Og barneministerens mannsrolleutvalg konkluderer lydig med at den myke mannen må revitaliseres og at regjeringen må bruke mer penger på å få menn til å velge kvinneyrker.

Og guttene? Jo da, de valgte som før de også, og ville fremdeles bli jagerflygere, politi og brannmenn. Men konferansedeltakerne hadde konklusjonen klar allerede før konferansen startet; likestillingskampen hadde bare ikke vært god nok, for ellers ville ikke noe av dette ha skjedd. Hadde en bare intensivert kampanjen, holdt på noen tiår til eller skaffet enda flere rollemodeller, så ville gutter og jenter hatt akkurat like mye lyst til å bli både jagerflygere og sykepleiere, og slik ville vi alle til slutt bli like i sinn og skinn – sa sosiologene.

For biologer er dette annerledes; testosteron bygger ikke bare muskler, men påvirker også utviklingen av hjernen og predisponerer for et sett med både evner og atferdsmønstre, slik som aktivitetsnivå, aggresjon, seksualitet, dominans, romfølelse og orienteringsevne. Da blir det ikke det minste rart at det er flere gutter enn jenter som har lyst til å kjøre Formel 1-biler eller at flere jenter enn gutter velger omsorgsykker. Det blir også lettere å forstå hvorfor kvinner har vanskeligere for å lukeparkere enn menn og hvorfor det er en egen kvinneklasse i sjakk, men i politikken er det human- og samfunnsfagene som rår.

Sist ut er Likestillingsombud Beate Gangås og svenske feminister som i et radiointervju på NRK fortviler over at *”dagens ungdom henger fast i et gammeldags kjønnsrollemønster”*. Problemet er at jenter har funnet ut at de blir mer populære på Internett hvis de viser frem puppene sine. *”Vi har kjempet mot dette i flere tiår nå, og likevel vil det ikke ta slutt!”* avslutter et indignert Likestillingsombud. I mellomtiden kler værdamene av seg enda en gang, samtidig som en 25 år gammel blondine fra Sarpsborg opplever et etterlenget gjennombrudd i musikkbransjen etter at hun spilte inn en musikkvideo til låta *”My boobs are OK”*. Og i mellomtiden kler Marianne Aulie av seg nok en gang, og krydrer det hele med diffuse voldtektsanklager, mens SVs Gina Barstad krever en ny lov som automatisk definerer alle prostituerte kvinner som ofre. Det minner litt om kvinnekampanjer på 70-tallet, hvor menn ble anklaget for å se på kvinner som kjønnsobjekter, bare for å oppdage to tiår senere, at det var nettopp det de ville. Hva kvinner egentlig vil er uten tvil et av de største spørsmålene en mann kan stille seg, men vil for de fleste forbli en uløst gåte.

Noen år tidligere leste jeg et innlegg i et magasin for småbarnsforeldre; en alenemor fortalte at hun hadde forsøkt å gi sønnen sin en kjønnsnøytral oppdragelse, som for henne betydde at hun fra fødselen av hadde frarøvet ham alle maskuline inntrykk. Til tross for dette likestillingstiltaket hadde sønnen hennes utviklet typiske maskuline interesser, slik som biler, båter og fly. På toppen av det hele hadde han helt på egen hånd funnet ut at mor skulle sitte i baksetet mens han selv skulle kjøre! *”Hva har jeg gjort galt?”* ville hun vite. Svaret ble overlatt til en psykolog, som forklarte at mennesket var et produkt av omgivelsene sine og at nettet hennes nok bare hadde lekket. En liknende historie ble rapportert av barnelegen George Lazarus i New York: Et par satte seg fore å gi datteren sin en kjønnsnøytral oppdragelse for å gjøre henne mer konkurransedyktig senere i livet, så de ga henne lekelastebiler i stedet for dukker (Newsweek, mars 2005). Den tre år gamle jenta tok med seg lastebilene inn på

rommet sitt, men da foreldrene senere tittet inn til henne, fant de at hun hadde lagt dem pent under dyna – og nå hysjet hun på foreldrene for at lastebilene skulle få sove i fred!

At rollefordeling mellom kjønnene finnes hos nesten alle dyr med kjønnnet formering, var av en eller annen grunn ikke tema, kanskje fordi naturen ved dette selv blir politisk ukorrekt, og da må jo den også reformeres. Biologer har i lang tid sittet på en massiv informasjonsmengde som indikerer at de genetiske forskjellene mellom menn og kvinner er enorme, blant annet vet en nå at den genetiske distansen mellom menn og kvinner er nesten like stor som den er mellom mennesker og sjimpanser. Likevel er det bare sosiologer og samfunnsforskere som kan forklare kjønnsforskjellene slik at politikerne blir fornøyde, og dette har de holdt på med uforstyrret i snart 40 år.

Regimet fortsetter med den såkalte 'mannsmeldingen' under statsråd Anniken Huitfeldt. Her kan vi blant annet lese at "Kjønn er noko ein gjer, ikkje noko ein er". Det de fleste menn i dag gjør, men i følge statsråden altså ikke lenger *er*, skal derfor forandres gjennom statlig finansierte holdningskampanjer, blant annet gjennom "tilbod om meistring av sinne og aggresjon". Men slik går det når sosiologer skal skrive biologi. For øvrig er det slik at det er mødre som oftest slår, både barna sine og mannlige partnere (VG nett 16. desember 2002 og Aftenbladet.no, 26. november 2007), men dette er av en eller annen grunn ikke interessant for statsråden.

Enda merkeligere blir dette på bakgrunn av at kvinner gjerne hylles når de utøver vold. Valerie Solanas, mest kjent for å ha forsøkt å myrde Andy Warhol og for å ha skrevet et manifest for å skjære opp menn, kommenteres i dag som en interessant og fargerik figur, fremstilles i et teaterstykke, og averteres av Tronsmo. På den andre siden forteller den norskamerikanske popartisten Mira Craig stolt at hun har slått kjæresten sin.

De biologene som likevel prøver å si noe, blir gjerne møtt med svært ublide reaksjoner, slik den danske professoren Helmuth Nyborg opplevde da han påpekte at det faktisk *er* forskjeller mellom manns- og kvinnehjerner. Dataene hans var korrekte, men det hjalp ikke; mediene stemplet ham som fascist, rasist og som gal, og universitetsledelsen anklaget ham for å være uredelig, villedende og uaktsom. I 2006 mistet han stillingen sin. I mellomtiden viser nasjonale skoleprøver at gutter er flinkere enn jenter i matematikk (Aftenposten, 9. juni 2009), til tross for en massiv og langvarig feminisering av norsk grunnskole som har gjort gutter til skoletapere (Norsk Lektorlag). Den foreløpige konklusjonen er at det er prøvene det må være noe i veien med...

Feminister selv tier imidlertid temaet i hjel ved å avvise biologisk kunnskap i utgangspunktet, slik som sosiolog og kvinneaktivist Eva Lundgren. Forfatterinnen Bente Müller angriper heller matematikken på denne måten: *"Kvinnehjernen avviser matematikken instinktivt, fordi den er en falsk logikk. Avvisningen er erotisk betinget. Matematikken er en enkjønnet tankesæd som ikke kan forløse den tvekjønnede urintelligens kvinnehjernen er gravid med. Matematikkens logikk truer dermed det ufødte liv hun bærer, ved å friste henne til en logisk utroskap med fatale konsekvenser."* Jeg har en god venn som er både kvinne og matematiker, men hun skjønner like lite av dette som jeg.

Hvis statistikken avvises på samme grunnlag, kan det forklare en del merkelige forhold, slik som de såkalte 'kvinnetilleggene'. Her får kvinnelige sjefer med toppgasjer flere tusen kroner i lønnstillegg, fordi de er kvinner, mens veiarbeidere med en brøkdel av inntekten ikke får fem øre, fordi de er menn. Idéen med slike tiltak er, så vidt jeg har forstått det, at når kvinner

generelt tjener mindre enn menn, så skyldes dette at de er kvinner, og ikke at de arbeider mindre eller i større grad velger lavtlønnsyrker. Eller som tidligere Likestillingsdirektør Ingunn Yssen formulerte det; ”fordi vi har pupper!” Tidsskriftet ’Kapital’ (nr 9, 2001) konfronterte Yssen med at undersøkelsen hun støttet seg på, likestilte dagammaer med toppledere i multinasjonale selskaper. Men Yssen fastholdt likevel at lønnsforskjellene var kjønnsbetinget. Skal en forsøke å forstå Yssens argumentasjon logisk, minner det litt om den drikkfeldige gubben som skildres av Albert Engstrøm. Han hadde registrert at han hadde hodepine hver gang han våknet med sko på beina og konkluderte derfor med at sko måtte være helseskadelige.

I alle fall lar realfagene seg vanskeligere politisere, enskjønt det finnes dem som har prøvd. Den russiske biologen Trofim Lysenko (1898 – 1976) tilpasset genetikken til kommunismen ved å hevde at et individs egenskaper ble bestemt av miljøet og ikke genene, og vant på denne måten gunst hos Josef Stalin. Josef Stalin sies for øvrig å være opphavsmannen til begrepet ’politisk korrekthet’, hvor vitenskapelig sannhet må vike for det politiske behovet for sannhet. Lysenkos logikk var selvfølgelig det rene vås og satte russisk genetik 25 år tilbake, men han hadde suksess fordi han var villig til å lytte til ideologiske og politiske behov. Er dette behovet sterkt nok, må selv den hardeste sannhet vike. Dette gjelder ikke bare kommunisme og feminisme, men også kristendom, hvor behovet for å tro på ei bok er så sterk at det tok pavekirken 359 år å innrømme at den tok feil da den tvang Galileo til å erkjenne at sola gikk i bane rundt jorda, og ikke omvendt. I dag har næringslivet tatt over denne rollen når de betaler eksforskere med doktorgrader til å si at vi *egentlig* ikke vet om det er sant at røyking kan føre til lungekreft eller at CO₂ utslipp gjør jorda varmere.

Fellesnevneren for alle historiefalsknere er imidlertid at de har makt, for uten dette ville det ikke nytte. Den nye pressgruppen i Europa er muslimer: I England tør ikke historielærere lenger å undervise om korsfarertiden eller jødeutryddelsene, fordi de er redde for at det skal virke støtende på muslimske elever. I moskeen lærer de nemlig at jødeutryddelsene aldri har funnet sted, og hvem tør vel i dag å utfordre imamer som truer med jihad og fatwaer mot alle som våger å påstå noe annet? I Norge har dette gått så langt at de fleste avisredaktører faktisk føyer seg, og har med dette allerede blitt praktiserende muslimer.

Men det er ikke bare vitenskapen en forsøker å betvinge, problemet berører også andre informasjonsleverandører, slik som etterretningstjenestene. Her kan presset for å levere ’korrekt’ etterretning noen ganger være så sterkt at etterretningstjenestene til slutt føyer seg og gir politikerne det de ber om. Dette skjedde før invasjonen av Irak i 2003, hvor Bush-administrasjonen ønsket informasjon som bekreftet at masseødeleggelsesvåpen fantes, selv om CIA allerede hadde informert dem om at slike våpen ikke fantes. I etterretning som i forskning er løsningen å finne svake sjeler som kan tenkes å la seg overtale til å skrive om sannheten, gjerne med løfter om karrierefremmende tiltak. I tilfellet Irak ble resultatet en krig, men det kan være grunn til bekymring også i tilfeller hvor konsekvensene er mindre dramatiske, slik som i vårt eget samfunn.

Simon Flem Devold har gjort det til en livsoppgave å lytte til barns behov og mottar en jevn strøm av brev og telefoner fra fortvilede barn med forskjellige bekymringer – fra angst, ensomhet, selvførdømmelse, spisevegning til selvmordstanker. Blant gjengangerne er skilsmissebarn, men så kom en oppsiktsvekkende rapport fra norske samfunnsforskere; *skilsmisser hadde ingen negative effekter på barns psyke!* Devold undret seg på hva dette skulle bety, han opplevde jo daglig noe helt annet. Han begynte å grave i litteraturen selv og fant at utenlandske samfunnsforskere konkluderte med det stikk motsatte, nemlig at

skilsmisser *hadde* en negativ effekt på barns psyke. Hvem var så disse norske samfunnsforskerne? Devold undersøkte saken og fant at de var alle skilte kvinner.

Var dette grunnen til at de lot være å rapportere effektene av skilsmisser negativt, akkurat som da abortkvinnene beskrev fullt utviklede fostre som 'slimklumper'? Devold valgte å konfrontere en av disse kvinnene på direkte sendt fjernsyn. Hun var defensiv og vedgikk at jo, her var det visst uenighet mellom utenlandske og norske samfunnsforskere, men årsaken visste hun ingenting om. Så avsluttet hun med å love å se nærmere på problemet. Devolds milde autoritet var åpenbart vanskelig å takle med annet enn innrømmelser, men hvorfor hadde ikke disse innrømmelsene kommet i fagmiljøet, før artiklene hennes ble publisert? Her kunne et menneske, uten annet enn hjertelag og sunt bondevett, oppnå en mer presis forståelse av samfunnet enn en samfunnsforsker. Er årsaken at samfunnsfagene lettere lar seg korrumpere og derfor blir mer ettertraktede mål for grupper med politiske interesser? Mye tyder på det, for Forskningsrådets Programstyre for kjønnsforskning skriver at "*kvinne- og kjønnsforskningen har hatt som eksplisitt mål å bidra til endring på mange plan, og det nye programmet skal inngå i denne tradisjonen.*" Her sies det faktisk rett ut at kvinneforskningen verken bygger på empiri eller naturvitenskaplige tradisjoner, men på en politisk agenda.

Hva skjer da når disse gåtefulle fagene møtes og forener krefter under en felles politisk agenda? I norske rettssaler møtes advokater og dommere, gjerne med spesialisering i kvinnerett, og psykologer som à priori har geniforklart mødre i forelderrollen, eller like gjerne demonisert menn som potensielle overgripere.

Tidligere Justisminister Hanne Harlem forteller oss hvor lavt lista skal ligge: "*Nå kan mannen dømmes for voldtekt selv om han ikke har brukt vold eller trusler om vold. Det kan være nok at han for eksempel har truet med å sette ut rykter om kvinnen, eller truet med skilsmisse.*" (VG, 6. mars 2001).

I den berømmelige Bjugsaken hadde en ingen konkrete holdepunkter for at overgrep hadde funnet sted i Botngård Barnehage, men sju mennesker ble likevel fengslet, og én var nær ved å bli dømt. Grunnlaget var ofte ikke annet enn at en spesialpsykolog hadde fortalt retten at hun var bekymret når barn tegnet store ører, eller at en klinisk pedagog mente at hun kunne avdekke overgrep ved å oppfordre barn til å *fantasere om overgrep* eller hypotetisk å godta at overgrep *hadde* funnet sted. I disse underlige fagene ser dermed det meste ut til å være mulig.

Men pedagogene og psykologene i Trondheim er dessverre intet unntak, sannsynligvis danner de heller normen: Eksempelvis påsto sosiologiprofessor Eva Lundgren i et radiointervju at presteskapet var resultatet av en verdensomspennende konspirasjon for å undertrykke kvinner. Litt senere så jeg henne på TV i en revyoppsetning hvor hun danset og harselerte over at Gud var av hannkjønn, og kalte Ham 'Gutt'. En annen av disse kvinnene var kristen, men tok anstøt av at Jesus var mann. Hun løste problemet ved å lage et stort krusifiks hvor frelseren var utstyrt med pupper og het Krista. Sammen med venninnene sine danset hun foran krusifikset. Logikken synes å være erstattet av følelser i begge disse tilfellene, men som ren underholdning synes sosiologien mange ganger å kunne konkurrere med både psykologi, psykiatri og klinisk pedagogikk. Jeg husker forresten en avisreportasje fra omtrent samme tid hvor en psykolog hadde analysert en barnetegning i forbindelse med en undersøkelsessak for barnevernet. Barnet hadde tegnet en by, og blant alle husene fantes også noen høyhus, noe psykologen syntes var mistenkelige fordi de var avlange i form. Hun konkluderte med at høyhusene var fallossymboler og at barnet derfor kunne ha vært utsatt for seksuelle overgrep.

Disse menneskene er som sagt en sjeldenhet i realfagene, men de finnes. Jeg hadde engang en kvinnelig biologiforeleser som underviste i humanfysiologi. Hun hadde gjennomgått menstruasjonssyklus med oss for tredje eller fjerde gang på rad da en student rakk opp hånden og spurte om vi ikke snart kunne få høre litt om det mannlige reproduksjonssystemet. Hun avviste ham bryskt med at ”*Det er ikke interessant!*” Det gikk et stønn gjennom salen.

Min kjære gamle mor sier det på denne måten: ”*Vi kvinner kan være det beste av det beste, og det verste av det verste, men hemmeligheten ved å leve det beste ut av seg selv som kvinne er å vite hvor lett vi lar oss forlede av våre egne følelser – for det er absolutt ingen grenser for kvinners innbildningskraft.*” Selv vet jeg ikke om noe mer omsorgsfullt enn en omsorgsfull kvinne, men jeg vet heller ikke om noe mer hatsk enn en kvinne som hater. Hvem av oss som har mest følelser, vet jeg ikke, men det kan se ut som om uttrykksformene hos kvinner har en større spennvidde enn hos menn, og at kvinner oftere navigerer etter følelser enn logikk. Det gamle ordtaket ”*når kvinner sier nei, så mener de ja*” forbitrer mange feminister, men er like fullt noe både jeg og mange andre menn har erfart. Antakelig er alt dette årsaken til at mange av oss menn i bunn og grunn er litt engstelige for kvinner. Uavhengige og mektige kvinner vil således bare virke enda mer truende.

På nettsiden sol.no oppfordrer kvinner hverandre til å velge yngre menn, blant annet fordi eldre menn ”*ofte har dårlige erfaringer og lider av berøringsangst*”. Utrolig nok reflekterer de ikke over hvilke matematiske konsekvenser dette får for yngre kvinner og eldre menn, ei heller om de dårlige erfaringene kan ha noe med kvinner å gjøre. Men andre kvinner velger tradisjonelt og foretrekker rike menn, slik en kvinne fra New York gjorde da hun hyret et såkalt ’*dating service*’ til å arrangere et stevnemøte med en mangemillionær. Det gikk ikke helt som hun hadde håpet, og etterpå beklaget hun seg på denne måten i et norsksendt fjernsynsprogram; ”*Hva er det som er i veien med menn i dag? Før kunne du gå ut og bli plukket opp, men nå vil de jo bare snakke!*”. I mellomtiden øker frekvensen av psykisk impotens hos menn. Men det synes nytteløst å forklare dem hvorfor det har blitt slik, for dette dreier seg om følelser, og det har de jo allerede frakjent oss. Håpet synes likevel å være at de en vakker dag skal finne det ut selv.

Statistikk fra Universitetet i Oslo, avdeling for selvmordsforskning, viser at selvmord er to til tre ganger mer vanlig hos menn enn hos kvinner, og høyest er frekvensen blant unge gutter og eldre menn. Professor Lars Mehlum legger til at veksten av selvmord blant unge menn var særlig sterk fra 1970- til 1990-tallet, en periode som blant annet sammenfalt med feminismen. Ironien er at langt færre menn enn kvinner får diagnosen ’depresjon’. Menn snakker ikke om selvmordsplaner, og når de tar livet sitt er det definitivt – ikke et rop om hjelp; over halvparten av unge menn som begår selvmord, skyter eller henger seg.

I sin siste bok sier Professor Bryan Sykes ved Oxford Universitetet at Y-kromosomet antakelig vil dø ut i løpet av drøyt 100.000 år. Alt mens et feminisert og servilt mannspanel erklærer gamle mannsidealene for døde, slik som styrke, individualisme og dominans. Idealene som ironisk nok ser ut til å være overtatt av kvinner. Et godt eksempel på dette er Jens Stoltenberg, som i egenskap av statsminister reiste til Kina og refset den kinesiske regjeringen for å fyre for mye med olje. Da han kom tilbake til Norge ble han spurt om han ikke selv også kunne tenke seg å kutte ned på oljefyringen, i statsministerboligen. Da svarte Statsministeren at dette kunne han ikke avgjøre selv, dette måtte han først spørre kona om (Dagsavisen, 12. desember 2007)! Når kona er mer avskrekkende enn Kina, forteller vel det hvor langt norsk kvinnepolitikk har kommet.

Blant sosiale pattedyr, slik som hos mennesket, ser maskulin autoritet ut til å tjene flere hensikter: Ikke bare sørger slike kvaliteter for et mer levedyktig avkom og større trygghet, men det sørger også for ro, stabilitet og orden i flokken. I Kruger Nasjonalpark i Sør-Afrika opplevde en for noen få år siden at unge hannefanger uten forvarsel gikk amok og begynte å drepe for fote. Det hele holdt på å ende med forferdelse, inntil et lyst hode kom på å spørre en atferdsbiolog om årsaken. Han kunne påpeke at forholdet skyldtes selektiv nedskyting av eldre og dominante hannefanger i et forsøk på å kontrollere bestanden, med den følge at den sosiale strukturen i flokkene gikk i oppløsning. Eldre og erfarne hanner med naturlig autoritet ble dermed erstattet av unge og uerfarne hanner som gikk i brunst, og resultatet ble oppløsning, kaos, vold og til slutt ukontrollerte myrderier. Løsningen på problemet var å hente inn eldre dominante hanner fra andre områder, hvorpå angrepene sluttet like plutselig som de hadde begynt. Den sosiale strukturen ble gjenopprettet, og ro og orden fikk igjen herske på den afrikanske savannen.

Parallellen til det politiske menneskets bekjempelse av gamle mannsidealene, med en påfølgende normoppløsning, vold og lovløshet ligger snublende nær, men sosiopolitisk tenkning tolererer ikke slike forklaringsmodeller, og spørsmålet forblir derfor uavklart. Psykolog Thore Langfeldt sier at løsningen heller må være å innføre følelser som eget skolefag (NRK, 13. desember 2008).

I mellomtiden styres samfunnet av servile menn og målbevisste kvinner, som i undring bivåner at normoppløsningen bare vokser. Niels Chr. Geelmuyden kommenterer fenomenet i en kronikk med overskriften 'Menneskeverd i fritt fall': *"Vi leser om unge gutter som massakrerer titalls elever, om 16-åringer som tenner på barnehager...antall drap, voldsforbrytelser og voldtekter har økt med mer enn 100 prosent siden 1975...mens Stortinget har vedtatt at alle mennesker juridisk sett er kassable."* (Aftenposten 27. oktober 2008). Dessverre vedgår Geelmuyden at heller ikke han forstår hva årsakene kan være, og blir dermed sittende igjen som enda en indignert og verdikonservativ kronikør. Men i utlandet diskuterer en gjerne fenomenet under betegnelsen "missing father syndrome", blant annet fordi den sterkeste fellesnevneren for ungdomskriminelle er en manglende farsfigur. Statistikk fra USA viser at uten fedre øker barns sjanse for å droppe ut av skolen med en faktor på ni, mens sjansen for å ende opp i fengsel øker med en faktor på tjue.

Men i Norge erklæres mannens tradisjonelle rolle som både umoderne og politiske ukorrekt, gjennom blant annet Stoltenberg II regjeringens mannsmelding, hvor det foreslås at mannen skal feminiseres, blant annet gjennom diverse kurstilbud.

Hvem er forresten disse menneskene i mannspanelet, som av politiske årsaker fornekte sine egne gener? Gener som gjennom millioner av år har formet menn til soldater, ingeniører, elskere og oppdagere, for over natten å vedta at vi skal være pasifister, sosionomer, barnehageonkler, samtaleterapeuter og hjemmesittere. Er de, som onde tunger hevder, feministenes nyttige idioter? Mye tyder på det.

Kvinnelig intuisjon er helt opplagt også en faktor å regne med, men intuisjon er kanskje heller ikke annet enn ubevisste tanker likevel? Kanskje kan det rett og slett forklares med noe vi allerede vet; at kvinner bruker hele hjernen uavhengig av hvilken type problem de løser, mens menn i større grad lar forskjellige typer problemer bli løst av forskjellige deler av hjernen, som i større grad ser ut til å være atskilt enn hos kvinner. Kvinner har av samme grunn en kortere og mer effektiv rekonvalesenstid etter hjerneslag enn menn – ett av mange eksempler på at spesialisering gjør deg sårbar.

Noen kapitler foran skrev jeg at drømmen min var å bli jagerflyger, at det aldri ble noe av og at jeg i dag flyr simulatorer. Noen av disse er hyperrealistiske, og en interessant detalj jeg har merket meg med moderne jagerfly, er at flycomputeren kan overstyre piloten, for eksempel til ikke å trekke mer enn 9G, fordi dette er hva piloten selv kan tåle uten å svime av. Andre ganger gir den bare råd eller advarsler, hvis piloten beveger seg i grenselandet for hva det er fornuftig å gjøre, som for eksempel å vente i det lengste med å trekke opp når flyet nærmer seg bakken. Da får du en mild amerikansk kvinnestemme i øret som befaler ”*pull up – pull up*”, blant jagerflypiloter kjent som ”*Bitchin’ Betty*”. Men hvorfor en mild kvinnestemme? Vi snakker tross alt om militæret, hvor ordrer etter tradisjonen gis med truende mannsstemmer. I sivile passasjerfly er dette annerledes; her holder det nemlig med en myndig mannsstemme.

Svaret er dette: Forsøk viser at piloter, som nesten alle er menn, har en sterkere tendens til å adlyde kvinnestemmer enn mannsstemmer, og det kreves at jagerflygere kan reagere raskere enn trafikkflygere. Derfor er jagerfly i dag utstyrt med kvinnestemmer. Dette kan godt tenkes å være en tilpasning til å overleve som barn i en ugjestmild verden i prehistorisk tid, men det kan også forklare hvorfor kvinner i dagens samfunn har snakket seg til fordeler som vanskelig kan karakteriseres som annet enn urimelige.